

A KÍNAI SZERZŐI JOG FEJLŐDÉSE – II. RÉSZ AZ ÁLLAMI KONTROLLTÓL AZ ÉBREDŐ SÁRKÁNYIG

A kínai szerzői jog fejlődésével kapcsolatos tanulmány⁶⁸ felvezetesként és elvi alapozóként szolgált ahhoz, hogy sikerrel megérthessük a hatályos kínai szerzői jog elméleti és gyakorlati alapjait. Ennek a résznek a célja, hogy ismertesse a hatályos kínai szerzői jogi törvényt és a kapcsolódó joganyagot, valamint betekintést engedjen Kína nemzetközi szerzői jogi szerepébe (és vitáiba).

5. A hatályos kínai szerzői jogi törvény és a joggyakorlat bemutatása

Ugyan a statisztikák – amennyiben hihetünk nekik – a jogsértések arányának lassú csökkenését jelzik az új évezredben,⁶⁹ a kínai szerzői jog, különösen a jogérvényesítés, további fejlesztésre szorult a 2001-es módosítást követően. Az eddigi legutolsó, 2010-es törvény-módosítást is elsősorban a jogok érvényesítésének kiszámíthatatlanságai indokolták. E módosításokat ezúttal is erős külföldi nyomás kísérte. Kína 2001 végi WTO-s csatlakozásának köszönhetően azonban a vitarendezés a kétoldalú diplomáciai csatározás helyett a WTO keretei között zajlik. 2007-ben az Egyesült Államok két vitarendezési eljárást is kezdeményezett Kínával szemben: egyet a szerzői jogok érvényesítésének elégtelenségével

* Habilitált egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi Intézet, címzetes egyetemi docens (dosentti), University of Turku. E-mail cím: *mezei@juris.u-szeged.hu*. A tanulmányban szereplő kínai jogesetek egy része a szerző Bayu ösztöndíja keretében megvalósított, 2018. áprilisi és 2019. márciusi tanulmányútja során került lefordításra. A kutatást a szerző a csungkingi Southwest University of Political Science and Law Magánjogi és Kereskedelmi Jogi Karán végezte. A kutatómunkában nyújtott segítségéért köszönet illeti Jie Qin professzort, valamint Shen Haolan, Liu Kui, Luo Jie, Li Yuhang, Xiao Boyang, Yang Yulong, Xu Zongyu és He Shuqin szellemi tulajdonvédelmi mesterképzéses hallgatót, továbbá dr. Sili is Unaloto Lolohea Aneta Sili és dr. Haile Andarige PhD-hallgatót. A tanulmány keretében a kínai szavak írásmódjának két változata is megjelenik. Az irodalmi források szerzőinek a neve a megjelenés szerinti formában került feltüntetésre. Ezzel ellentétben a történelmi nevek (császárok, kortárs személyek és dinasztiai nevek) és néhány további kínai kifejezés az egyszerű magyar írásmód szerint került megjelölésre.

⁶⁸ Mezei Péter: A kínai szerzői jog fejlődése. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 14. (124.) évf. 3. sz., 2019. június, p. 58–70.

⁶⁹ Daniel C. K. Chow: The Legal System of the People's Republic of China in a Nutshell, Third Edition. West Academic Publishing, St. Paul, 2015, p. 451–453.

(DS362),⁷⁰ egy másikat az amerikai audiovizuális tartalmak kínai behozatalával (DS363)⁷¹ kapcsolatosan.⁷²

A DS362-es számú eljárás keretében az Egyesült Államok négy kereseti követeléssel állt elő:

- 1 a TRIPS-megállapodás büntetőjogi igényérvényesítéssel és szankcionálással kapcsolatos 61. cikkének elégtelen implementálása;⁷³
2. a határokon lefoglalt jogsértő termékek kínai vámhatóság általi elégtelen kezelése;
3. a Kínában nyilvánosságra nem hozható vagy terjeszthető művek szerzői jogi védelmének tilalma;
4. büntetőjogi eljárások hiánya többszörözést és terjesztést egyaránt magába foglaló bűncselekmények esetén.

Mivel a felek a konzultatív szakaszban a negyedik kérdést rendezték, a WTO-panelnek csak az első három kérdésben kellett állást foglalnia. A jelentés 2009 januárjában született meg, és részben mindkét fél győztesnek hirdethette magát. A panel egyrészt úgy találta, hogy az Egyesült Államok nem tudta alátámasztani az első pontban foglaltakkal kapcsolatos álláspontját. Kínát ugyanakkor elmarasztalta a tanács a cenzúrázott művek védelmének tilalma kapcsán. A művek felhasználásának speciális tilalmát jelentő cenzúra, amelyet a Berni Unió Egyezmény 17. cikke végső soron lehetővé tesz, nem eredményezheti ugyanis

⁷⁰ Panel Report, China – Measures Affecting the Protection and Enforcement of Intellectual Property Rights, WT/DS362/R (Jan. 26, 2009).

⁷¹ Panel Report, China – Measures Affecting Trading Rights and Distribution Services for Certain Publications and Audiovisual Entertainment Products, WT/DS363/R (Aug. 12, 2009).

⁷² A vitarendezési eljárásokról lásd: *Rostam J. Neuwirth*: Der WTO-Bericht zu China – Measures Affecting the Protection and Enforcement of Intellectual Property Rights: ein Kommentar. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil, 2009. 5. sz., p. 367–376; *Peter K. Yu*: The U.S.–China Dispute over TRIPS Enforcement. Occasional Papers in Intellectual Property Law, Number 5, 2010, p. 1–44; *Peter K. Yu*: The TRIPS Enforcement Dispute, Nebraska Law Review, 89. évf. 4. sz., 2011, p. 1046–1131; *Tianxiang He*: Copyright and Fan Productivity in China – A Cross-jurisdictional Perspective, Springer Nature Singapore, Singapore, 2017, p. 65–66.

⁷³ Így például 1998 és 2004 között – a büntetőjogi jogérvényesítést elsőként elismerő szabályok alapján – a bűncselekményi értékhatár magánszemélyek esetén 200 000, jogi személyek esetén egy millió jüanban került meghatározásra. Ezeket az összegeket egy 2004-es módosítás nyomán minimum 50 000 jüan kár vagy minimum 30 000 jüan jogellenes bevételben határozták meg magánszemélyek eseténben; cégeknél pedig az iménti összegek háromszorosa lett a büntethetőségi értékhatár. A DS362-es eljárás megindítását megelőzően, de már az amerikai kritikai hangok fényében további változtatásokra került sor. Így az eljárás akkor is megindítható lett, ha 500 jogellenes példány került előállításra, illetve a jogi személyek esetén is a magánszemélyekre alkalmazandó bűncselekményi értékhatárt kellett alkalmazni. Ezenfelül a közigazgatási bírságnak el kellett érnie a jogsértéssel elért bevétel összegét, de nem haladhatta meg ennek ötszörösét; avagy az okozott kárt, de legalább annak 50 százalékát. Az amerikai kormányt egyik reformintézkedés sem győzte meg. Lásd: *Xie Huijia*: Empirical Research on Criminal Copyright Infringement in China. Queen Mary Journal of Intellectual Property, 8. évf. 1. sz., 2018, p. 37–38. A korszak elégtelen büntetőjogi jogérvényesítése kapcsán lásd még: *Jingzhuo Tao*: Problems and New Developments in the Enforcement of Intellectual Property Rights in China. In: *Paul Torremans, Hailing Shan, Johan Erauw* (szerk.): Intellectual Property and TRIPS Compliance in China – Chinese and European Perspectives. Edward Elgar, Cheltenham, 2007, p. 113–114.

a jogvédelem fennálltának a tilalmát is, amelyet ugyanezen egyezmény 5. cikke garantál. A harmadik pont vonatkozásában az eljáró tanács szerint Kína vámjogi gyakorlata nem áll ellentétben a TRIPS 46. és 59. cikkével, sőt, az egyezményben foglalt minimumkövetelményeknél szélesebb körű előírásokat fogalmaz meg.⁷⁴ A DS363-as számú eljárás keretében az Egyesült Államok azt nehezményezte, hogy Kína a WTO előírásaival ellentétesen akadályozza a zenei, filmes és nyomtatott tartalmak szabad piacra jutását, különösen a cenzúra eszközével és importkvóták alkalmazásával.⁷⁵

A szerzői jogi előírások módosítását ugyancsak befolyásolta, hogy Kína, ha csekély mértékben is, de az évezredfordulót követően le volt maradva az új technológiai megoldások alkalmazásában. Így például a DVD csak viszonylag későn, 2002-ben jelent meg az országban, és csak ekkor szorította ki a piacról a nyugaton régóta elvetett „video-CD” (VCD) formátumot.⁷⁶ Hasonlóképp, az internet is gyerekcipőben járt, az elérhető tartalmakat pedig az állam korlátozta. A televíziós csatornák száma is jóval alacsonyabb volt, mint manapság. A reform időszerűségét tovább növelte, hogy 2007. június 9-i hatállyal alkalmazható lett Kínában a WIPO két internetszerződése is.

A jelenleg hatályos legfontosabb szerzői jogi törvények és kapcsolódó jogszabályok – az említett alkotmányos rendelkezéseken felül – a következők: a 2010-es (anyag) szerzői jogi törvény (a továbbiakban: KSzjt.),⁷⁷ annak legutóbb 2013-ban módosított végrehajtási rendelete (a továbbiakban: KSzjt. Vhr.),⁷⁸ az utoljára ugyancsak 2013-ban módosított szoftverrendelet,⁷⁹ és a nemzetközi szerződések végrehajtásáról szóló 1992-es rendelet.⁸⁰ E normákat számos közigazgatási rendelet egészíti ki, így például a könyvpiac, az internetes publikációk, a közigazgatási büntetések, a közös jogkezelés, az önkéntes műnyilvántartás, az online videojátékok stb. tárgyában.⁸¹

A 2010. április 1-ével hatályba lépett jelenlegi szerzői jogi törvény anyagi jogi rendelkezései alapvetően összhangot mutatnak a nemzetközi előírásokkal, illetve eleget tesznek a WTO-s vitarendezési eljárásban tett megállapításoknak.

Szerzői jogokkal a kínai állampolgárok és a kínai honosságú szervezetek, valamint a Kínában elsőként publikáló külföldiek és hontalanok rendelkezhetnek. Az utóbbiakat akkor is megilleti a védelem, ha az állampolgárságuk vagy tartózkodási helyük szerinti ország

⁷⁴ Peter K. Yu: TRIPS Enforcement and Developing Countries. *American University International Law Review*, 2011. 3. sz., p. 730–743.

⁷⁵ Tianxiang He: i. m. (72), p. 69–92.

⁷⁶ Uo., p. 21.

⁷⁷ Angol nyelven elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/6062>. A jogszabály vázlatos ismertetését lásd: Chow: i. m. (69), p. 446–450; Thomas Pattloch: China. In: Carlo Scollo Lavizzari, René Viljoen: *Cross-Border Copyright Licensing – Law and Practice*. Edward Elgar, Cheltenham, 2018, p. 9–13.

⁷⁸ Angol nyelven elérhető: <https://wipolex.wipo.int/en/legislation/details/13428>.

⁷⁹ Angol nyelven elérhető: www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn002en.pdf.

⁸⁰ Chow: i. m. (69), p. 445.

⁸¹ Vö.: Pattloch: i. m. (77), p. 4–6.

réseze valamely olyan nemzetközi szerződésnek, amelyhez Kína is csatlakozott.⁸² A szerzői jogok az alkotót, fordítót, filmelőállítót, a gyűjtemény összeállítóját illetik meg.⁸³ A jogszabály – az európai mintát követve – rendezi a munkaviszonyban létrehozott és a megbízásra készített művek jogi sorsát is.⁸⁴

A jogvédett művek köre a Berni Unió Egyezmény felsorolását követi,⁸⁵ ám tekintettel van a TRIPS előírásaira is.⁸⁶ Így bár a KSzjt. nem rendelkezik speciálisan az adatbázisokról,⁸⁷ azok a gyűjteményes művek közé illeszthetők,⁸⁸ a számítógépes programok védelmének részleteit pedig továbbra is a külön szoftverrendelet tartalmazza.⁸⁹ A szerzői jog azokat a kreatív műveket illeti meg, amelyek kifejezést és rögzítést nyertek, valamint fizikai vagy immateriális formában másolhatók.⁹⁰ A KSzjt. kizárja a védelemből az állami irányítás eszközeit, a jogszabályokat, a bírósági ítéleteket, a napi eseményekről szóló híreket, a nap-tárat.⁹¹ A 4. cikkben foglalt, az állami cenzúrát biztosító rendelkezés – a WTO DS362-es eljárásának nyomán – oly módon változott (és került összhangba a nemzetközi szerzői joggal), hogy a kínai hatóságok csak az alkotmányba vagy a közrendbe ütköző tartalmak közzétételét és terjesztését ellenőrizhetik, ám a jogvédelem létezését nem kérdőjelezhetik meg.⁹² Külön érdekesség, hogy a KSzjt. 6. cikke külön jogszabály útján rendeli védeni a folklór kifejeződéseit. 2011-ben ugyan született egy törvény a kulturális örökség védelméről, azonban az se szerzői jogi védelmet nem teremtett e kifejezések vonatkozásában, se nem

⁸² KSzjt. 2. és 9. cikk. A gyakorlatban ez a Berni Unió Egyezmény és a TRIPS nyomán a világ majdnem minden országára kiterjed. Vö.: *Yimeei Guo: Modern China's Copyright Law and Practice*. Springer Nature Singapore, Singapore, 2017, p. 59–61.

⁸³ KSzjt. 11–15. cikk. Kínai sajátosság az ősi kínai szövegek modern átírataival kapcsolatos szerzőség kérdése. A kiadók gyakorlata jelentős változatosságot mutat: a modern átiratok (*dianjiao*), illetve a szerkesztett változatok több formája is létezik, s ezek vonatkozásában nem tűnik kiforrottnak a bírói gyakorlat. A jelenséggel kapcsolatosan lásd: *Zhiwen Liang: Copyright Works vs. the Public Domain: Copyrightability Requirements Pertaining to the Restoration and Reconstitution of Ancient Books under Chinese Judiciary Opinions*. Queen Mary Journal of Intellectual Property, 6. évf. 4. sz., 2016, p. 478–492. A kapcsolódó joggyakorlatból lásd: *Tao Li: News from China – Recent Developments in Chinese Copyright Law*. *Revue Internationale du Droit D'Auteur*, 2015. 3. sz., p. 449–451.

⁸⁴ KSzjt. 16–17. cikk. Vö.: *Guan H. Tang: Copyright and the Public Interest in China*. Edward Elgar, Cheltenham, 2011, p. 156–157.

⁸⁵ Szétfeszítené a jelen tanulmány kereteit, ha a védett művek és a védelemre nem jogosult tartalmak joggyakorlatát részleteiben bemutatnánk. Ugyanakkor ismertek olyan döntések, amelyek a vizsgakérdéseket, az egyetemi előadásokat, sőt az óravázlatokat is védett műnek ismerték el. Vö.: *uo.*, p. 147–157.

⁸⁶ KSzjt. 3. cikk. A művek típusait illetően lásd: *Guo: i. m.* (82), p. 8–53.

⁸⁷ *Lei Yi: Daten als eigentumsrechtlicher oder immaterialgüterrechtlicher Gegenstand in China*. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil*, 2019. 3. sz., p. 245.

⁸⁸ KSzjt. 14. cikk.

⁸⁹ Ennek alapjául a KSzjt. 3. cikk (8) bekezdése szolgál. A szoftverek szerzői jogi védelméről lásd: *Guo: i. m.* (82), p. 159–177.

⁹⁰ *Uo.*, p. 1–8.

⁹¹ KSzjt. 5. cikk. Vö.: *Guo: i. m.* (82), p. 53–57.

⁹² KSzjt. 4. §.

bizonyult elég hatékonyak.⁹³ 2014 óta folynak az előkészületek a tradicionális irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogi védelme tárgyában, ám ez máig nem került elfogadásra.⁹⁴

A törvény a személyhez fűződő jogokat a nemzetközi trendek szerint – és többek között a magyar szabályozással megegyezően – szabályozza, elismerve az első nyilvánosságra hozatal, a névfeltüntetés, a visszavonás és az integritás jogát.⁹⁵

Ezenkívül 12 nevesített vagyoni jogot sorol fel a KSzjt., valamint egy tizenharmadik, nyitott szabállyal „minden további jogot” a törvény oltalmába vesz.⁹⁶ A legújabb bírói gyakorlat a jogsértést az amerikai joggyakorlatból jól ismert lényeges hasonlóság („*substantial similarity*”) tesztje⁹⁷ mentén vizsgálja.⁹⁸

Sajátos a jogi környezete a WIPO internetszerződése által életre hívott, a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel jogának. Mint említettük, ezek az egyezmények 2007 óta hatályosak Kínában, ám a vagyoni jog megítélését máig számos vita övezi. Még 2006-ban született egy olyan rendelet, ami a vagyoni jog – illetve a közvetítőszolgáltatók felelőssége – részletkérdéseit szabályozta.⁹⁹ E rendeletet 2012-ben váltotta a ma is hatályos szabályozás, amely 2013. január 1-jén lépett hatályba.¹⁰⁰ A rendelet közvetlen jogsértésnek nyilvánítja a jogvédett művek információs hálózaton keresztül bármely technológiai megoldással történő továbbítását. Ugyancsak rögzítést nyertek a közreműködő szolgáltatók felelősségkorlátozási esetkörei.

Ezen jogszabályi/értelmezési háló érdekes joggyakorlatot eredményezett Kínában.¹⁰¹ Így például a pekingi szellemi tulajdon-védelmi bíróság úgy találta, hogy a mélylinkek kiválasz-

⁹³ Vö.: *Luo Li*: Extraordinary Landmark in the Protection of Intangible Cultural Heritage of China. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 1. évf. 3. sz., 2011, p. 285–296; *Luo Li*: Does Intangible Cultural Heritage Law Resolve Everything in China? *Journal of International Commercial Law and Technology*, 2012. 4. sz., p. 355–362.

⁹⁴ A tervezet legrészletesebb elemzését lásd: *Luo Li*: The Saviour of Chinese Traditional Cultural Expressions? Analysis of the Draft Regulations on Copyright Protection of Folk Literary and Artistic Works. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 6. évf. 1. sz., 2016, p. 27–54.

⁹⁵ KSzjt. 10. cikk (1)–(4) bekezdés. Vö.: *Guo*: i. m. (82), p. 73–77.

⁹⁶ KSzjt. 10. cikk (5)–(17) bekezdés. Igaz ugyanakkor, hogy a KSzjt. például az átdolgozást és a fordítást külön pontban nevesíti [vö. a (14) és (15) bekezdéssel]. Vö.: *Guo*: i. m. (82), p. 78–87.

⁹⁷ A teszt amerikai szerepét illetően lásd: *Mezei Péter*: Digitális sampling az amerikai szerzői jogban – Sírba szálltok, „groove robbers”? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 3. (113.) évf. 3. sz., 2008. június, p. 11–12.

⁹⁸ *Qiong Yao v. Yu Zheng* (2015) Beijing Higher People’s Court Civil No. 1039 Final Civil Judgement. Ebben az ügyben az alperes Yu Zheng 2014-es televíziós sorozatában a Qiong Yao által az 1990-es években készített film alapvető karaktereit, kapcsolati hálóját és történetvezetését is átvette az eredeti alkotó engedélye nélkül. Vö.: *Tao Li*: i. m. (83), p. 439–443; *Guo*: i. m. (82), p. 80–83. Számítógépes játékokhoz készített kiegészítő („plug-in”) szoftverek hasznoszerzési célú készítése és értékesítése esetén is a forrás és a származékos szoftver közötti hasonlóság mentén ítélte meg a bíróság a jogsértés (egyúttal a büntetőjogi felelősség) kérdését. Lásd: *Yu and Others* (2011) Shanghai Xuhui District People’s Court Criminal First No. 984 Criminal Judgement.

⁹⁹ *Guo*: i. m. (82), p. 181–184.

¹⁰⁰ Uo., p. 185–194.

¹⁰¹ Legrészletesebben lásd: Uo., p. 197–221.

tása, elhelyezése, valamint a jogosult technológiai intézkedéseinek a tudatos megkerülése nem eredményezi azt, hogy az alperes linkelési magatartása jogellenes lenne, mivel magát a jogvédett tartalmat a linkelő nem helyezte el saját tárhelyein.¹⁰² Az e-sportok népszerűsége folyamatosan nő Kínában. Nem meglepő módon számos jogvita eredt már abból, hogy az események online közvetítését harmadik személyek engedély nélkül online továbbközvetítették vagy lehívásra hozzáférhetővé tették. A kínai szabályozás hiányosságának tudható be, hogy az események szervezőinek követeléseire rendre elbuktak. A joggyakorlat – hasonlóan az európai és amerikai értelmezéshez – kizárta a közvetítések szerzői műként való minősítését. Mivel azonban a KSzjt. 45. cikke alapján a televíziószervezeteket csak a földfelszíni továbbközvetítés joga illeti meg, a sportközvetítőknél nincs jogalapjuk harmadik személyek magatartását a KSzjt. alapján megtiltani.¹⁰³ Bár a vonatkozó joggyakorlat a tisztességtelen verseny tilalmáról szóló rendelkezések alapján jogellenesnek nyilvánította a továbbközvetítési magatartásokat, ám ezzel együtt olyan joghézag állt fent a KSzjt.-ben, amely a nemzetközi jogi kötelezettségeknek ellentmond.

A KSzjt. – a terjesztés jogára vonatkozóan – nem tartalmaz utalást a jogkimerülésre (vagy a párhuzamos importra),¹⁰⁴ és a kínai bíróságok sem foglalkoztak még eddig ezzel a kérdéssel.¹⁰⁵ Hűen tükrözi e jogelv hiányát az alábbi jogeset. Qian Zhongshu, híres kínai szerző 1998-as halálát követően örökösei a magánleveleit átadták (elajándékozták) Li Guoqiannak, a család barátjának és egyben egy hongkongi magazin szerkesztőjének. Li a leveleket a család tudta és beleegyezése nélkül továbbadta a Sheng Jia cégnek, amely online aukció keretében kívánta értékesíteni a kéziratokat. Az örökösök perre vitték a dolgot, és a bíróság helyt adott a kérelemnek, 100 000 jüan vagyoni és ugyanilyen összegű nem vagyoni kártérítést megítélve a családnak.¹⁰⁶ Azon országokban, ahol a jogkimerülés elve érvénye-

¹⁰² Beijing Yilianweida Technology Co., Ltd. v. Shenzhen Tencent Computer System Co., Ltd. (2016) Beijing Intellectual Property Court J73MZ No. 143. A 2016-os ítélet összességében az amerikai joggyakorlatban „szerverteszt” néven ismert megoldást tette a magáévá. Érdekesség, hogy a legfrissebb amerikai joggyakorlat kifejezetten a „szerverteszt” alkalmazása ellen szól. Lásd: Justin Goldman v. Breitbart News Network, LLC, et al., 302 F.Supp.3d 585 (2018).

¹⁰³ Vö.: Guangzhou Betta Network Technology Co., Ltd. v. Shanghai Yaoyu Culture Media Co., Ltd. (2015) Shanghai Zhimin Intellectual Property Court Final No. 81; CCTV v. Beijing WoAiLiafor, (2014) No. 1. Intermediate People's Court, Civil Final No. 3199 Civil Judgement.

¹⁰⁴ KSzjt. 18. cikk.

¹⁰⁵ *Huaiwen He*: Denial of Permanent Injunction for Copyright Infringement under Chinese Law. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 6. évf. 3. sz., 2016, p. 349. Más – a szerző megítélése szerint téves – álláspont szerint a törvény hallgatása „beleegyezésként”, vagyis a párhuzamos import elfogadásaként értékelhető. Vö.: *Guo*: i. m. (82), p. 132.

¹⁰⁶ *Chuan Feng, Leyton P. Nelson, Thomas W. Simon*: China's Changing Legal System – Lawyers & Judges on Civil & Criminal Law. Palgrave Macmillan, Houndmills, 2016, p. 124.

sül, a tulajdonátruházással járó ajándékozás is alapot adhat a terjesztés jogának a kimerülésére. Láthatóan nem ez a helyzet Kínában.¹⁰⁷

A védelmi idő nem terjed túl a Berni Unió Egyezmény által megkövetelt *post mortem auctoris* 50 éven a vagyoni jogok vonatkozásában,¹⁰⁸ a személyhez fűződő jogok azonban időben korlátlanok.¹⁰⁹

A törvény 12 számozott szabad felhasználási esetkört tartalmaz,¹¹⁰ köztük a nemzetközi szabályanyagból is jól ismert idézési, oktatási és hírközlési célú, valamint a látássérült személyek tartalomhoz való hozzáférését célzó felhasználásokat. Ezenfelül – sajátos kínai esetként – megengedett a kínai nyelvről kisebbségi nyelvekre történő fordítás.¹¹¹ Érdekeség, hogy a Legfelsőbb Népi Bíróság 2009-ben lehetővé tette, hogy a technológia és az üzlet fejlődésének biztosítása érdekében egyedi ügyek elbírálásakor a bíróságok – az amerikai fair use-tesztel¹¹² megegyezően – figyelembe vegyék a felhasználás jellegét és célját, a felhasznált mű jellegét, a felhasznált rész mennyiségét és minőségét, a forrásmű potenciális piacára gyakorolt hatásokat, valamint – a háromlépcsős tesztel összhangban – bármely olyan körülményt, amely nem ütközik a mű rendes felhasználásába, illetve nem károsítja indokolatlanul a szerző jogos érdekeit.¹¹³

¹⁰⁷ A kutatás keretében nem nyert megerősítést, hogy a hatályos jogszabály miért zárkózik el még a nemzeti jogkimerüléstől is. A fenti gyakorlat a régi – az Európai Unió regionális jogkimerülési tételének bevezetése óta okafogyottá vált – francia *droit de destination* logikáját tűnik követni, lehetővé téve a szerző (örököse) számára, hogy a mű minden jövőbeli terjesztését ellenőrizze. Lásd: *Mezei Péter: Jogkimerülés a szerzői jogban. Médiatudományi Könyvtár 20.*, Médiatudományi Intézet, Budapest, 2016, p. 45. Ugyanakkor Kína tagja a WIPO két internetszerződésének, s ezért a WCT és a WPPT vonatkozó rendelkezéseinek tükrében kijelenthető, hogy a 18. cikk ellentétben áll Kína vállalt nemzetközi kötelezettségeivel.

¹⁰⁸ KSzjt. 21. cikk.

¹⁰⁹ KSzjt. 20. cikk.

¹¹⁰ KSzjt. 22. cikk. A szabad felhasználások e körét a kínai elemzők sok esetben az amerikai jogból ismert fair use kifejezéssel illetik. Ugyanakkor se tartalmában, se logikájában nem állítható párhuzamba a jelenlegi 12 esetkör az amerikai doktrínával. E vonatkozásban lásd például: *Guo: i. m. (82)*, p. 89–101; *Jie Wang, Tianxiang He: To Share is Fair: the Changing Face of China's Fair Use Doctrine in the Sharing Economy and Beyond. Computer Law and Security Review*, 35. évf. 1. sz., 2019, p. 15–28. A szabad felhasználások helyes rendszertani és tartalmi értelmezést lásd: *Chenguo Zhang: Die Revision des chinesischen Urheberrechtsgesetzes unter dem Eindruck der internationalen Debatte um adäquate Schutzstandards. Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, 2015. 3. sz., p. 200–201.

¹¹¹ KSzjt. 22. cikk (11) bekezdés.

¹¹² A teszt amerikai gyakorlatát illetően lásd: *Mezei Péter: A fair use doktrína az amerikai szerzői jogban. Acta Juridica et Politica, Tomus LXVII., Fasc. 13., Szeged, 2005; Mezei Péter: Mitől fair a fair? Szerzői művek felhasználása a fair use-teszt fényében. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 3. (113.) évf. 6. sz., 2008, p. 26–68; *Mezei Péter: Jogerős döntés a Google Books ügyben: fair use!* In: *Gál Andor, Karsai Krisztina (szerk.): Ad Valorem – Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára. Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2016, p. 273–282.*

¹¹³ *Wang, He: i. m. (110)*, p. 26.

A KSzjt. Vhr. ugyancsak előírja, hogy valamennyi szabad felhasználási esetnek összhangban kell állnia a háromlépcsős teszttel.¹¹⁴ A törvény díjigényre szorítja a szerzők azon jogát, hogy műveik kis része vagy kis írói vagy zeneműveik, valamint egyedi képző- és fotóművészeti műveik a kilenc évig tartó közoktatás keretében használt tankönyvekbe felvételre kerüljenek, kivéve ha ezt a jogosult előzetesen kifejezetten megtiltotta.¹¹⁵

A szerzői jogok gyakorlását érintő szabályok némileg következetlenek. A törvény ugyan tartalmazza a közös jogkezelés kereteit,¹¹⁶ azonban a részletszabályok megalkotását rendeleti szintre utalja.¹¹⁷ Jelenleg Kínában öt közös jogkezelő szervezet működik (zenei, audiovizuális, irodalmi, fényképészeti és filmes területen). A szervezetek azonos jog vonatkozásában nem folytathatnak versenyt egymással, vagyis adott területen monopoljogokkal rendelkeznek.¹¹⁸

A törvény egyaránt lehetővé teszi a felhasználási szerződések kötését és a jogátruházást,¹¹⁹ jogutódlás esetén pedig a jogok átszállnak az örökös(ök)re vagy az utódszervezetre.¹²⁰ A felhasználási és a jogátruházási szerződésekre vonatkozó közös szabályokat a törvény külön (III.) fejezetben helyezi el.¹²¹ A hatályos kínai jog nem írja elő a szerzői művek (és a külön rendelet alapján a szoftverek) központi regisztrációját, a jogvédelem a mű megalkotásától kezdve illeti meg a szerzőt.¹²² A szerzői jogi tudatosság erősítése céljából, illetve bizonyítási okokból ugyanakkor ajánlott a bejelentés. A legújabb – 2019. márciusi – adatok szerint 2018-ban közel 3,5 millió tartalmat vettek nyilvántartásba, ami az előző évi adatokhoz képest 25,83%-os növekedést jelent.¹²³

¹¹⁴ KSzjt. Vhr. 21. §. A rendelkezésből – a magyarhoz hasonlóan – hiányzik az „első lépcső”, vagyis hogy a szabad felhasználásnak „meghatározott speciális esetnek” kell lennie. A kínai jogalkotó érthető módon úgy ítélte meg, hogy a KSzjt.-be foglalt 12 esetkör tekinthető ilyen szűk esetnek. Vö.: *Zhang*: i. m. (110), p. 200–202.

¹¹⁵ KSzjt. 23. cikk.

¹¹⁶ KSzjt. 8. cikk. Vö.: *Chao Xu*: Collective Administration of Copyright in China. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2006. 5. sz., p. 589–591. A közös jogkezelés Kínában 1992 óta létezik (ekkor jött létre az azóta is legjelentősebb Music Copyright Society of China), ám e tevékenység keretei jogszabályi szinten – a 2001-es szerzői jogi törvény felhatalmazása nyomán – csak 2004-ben kerültek megalkotásra. Lásd: *Xu*, p. 587–588; *Tang*: i. m. (84), p. 145–147.

¹¹⁷ A rendeleti előírások részleteiről lásd: Lásd: *Xu*: i. m. (116), *Tang*: i. m. (84), p. 591–599.

¹¹⁸ A közös jogkezelés diszfunkcionális működéséről lásd részletesen: *Haijun Lu*: Chinese Collective Management of Copyright: the Need for Extensive Changes. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 6. évf. 1. sz., 2016, p. 175–206; *Guo*: i. m. (82), p. 143–157.

¹¹⁹ KSzjt. 10. cikk utolsó két szám nélküli bekezdése. A szerződésekkel kapcsolatos joggyakorlat részletes ismertetését lásd: *Pattloch*: i. m. (77), p. 13–17. és 22–40.

¹²⁰ KSzjt. 19. cikk.

¹²¹ KSzjt. 24–29. cikk.

¹²² KSzjt. Vhr. 6. §.

¹²³ *Tian Lu*: The 2018 Copyright Registration Statistics of China. The IPKat, March 17, 2019 (<http://ipkitten.blogspot.com/2019/03/the-2018-copyright-registration.html>).

A KSzjt. a kapcsolódó jogi jogosultak körében oltalmazza az előadóművészeket, a hangfelvétel- és filmelőállításokat, a rádió- és televíziós szervezeteket, valamint a könyv-, folyóirat- és napilapkiadókat.¹²⁴

A KSzjt. különbséget tesz a magánjogi, a közigazgatási és a büntetőjogi jogérvényesítés esetei között.¹²⁵ A „pusztán” magánérdekek megsértésével járó magatartások esetén a szankciók – az eset körülményeitől függően – a jogsértés abbahagyásától, a jogsértés okozta hátrány megszüntetésén és a nyilvános bocsánatkérésen át a kártérítésig terjedhetnek.¹²⁶ A kártérítésnek elsősorban az aktuális kár megtérítésére kell irányulnia. Amennyiben az aktuális kár nem megállapítható, akkor a jogsértéssel elért előnyt kell alapul venni. Amennyiben pedig ez sem kiszámítható, úgy maximum 500 000 jüan kártérítést állapíthat meg a bíróság. A kártérítés részeként az elkövetés megakadályozásának költségei is megtéríthetők a sértett részére.¹²⁷ A hatályos kínai jog tehát elveti a büntető kártérítés alkalmazását szerzői jogi perekben.¹²⁸ A jogosult ezeken felül a peres eljárást megelőzően indítványozhatja ideiglenes intézkedés elrendelését és a bizonyítékok megőrzését.¹²⁹ A kínai eljárásjog lehetővé teszi a bírósági meghagyás alkalmazását szerzői jogi perekben, ám a gyakorlatban a bíróságok feltűnően tartózkodnak ettől az eszköztől. Számos olyan ítélet hozható fel példaként amelyben a kínai bíróságok harmadik személyeknek okozott, sőt akár a jogsértő oldalán keletkező jogsérelemre, a közérdek potenciális súlyos sérelmére, a rosszhiszemű joggyakorlásra vagy az indokolatlanul késedelmes igényérvényesítésre hivatkozással elutasították a bírósági meghagyás alkalmazását.¹³⁰

Abban az esetben, ha a jogsértés közérdeket is sért, az adminisztratív hatóságok lefoglalhatják a jogsértéssel elért előnyöket, lefoglalhatják és megsemmisíthetik a jogsértéssel előállított másolatokat, bírsággal sújthatják a jogsértőt, és meghagyást adhatnak ki.¹³¹ Kínában – első fokon – közigazgatási eljárásban kell vizsgálni a közvetítőszolgáltatók elektronikus kereskedelmi felelősségét. Eszerint – a magyar jogrendhez hasonlóan – a jogosult eltávolítás iránti értesítéssel élhet a közvetítőszolgáltatónál, aki köteles azonnal eltávolítani a vitatott tartalmat, és az értesítést hat hónapig megőrizni. Az eltávolított tartalom eredeti

¹²⁴ KSzjt. 30–46. cikk. Vö.: *Guo*: i. m. (82), p. 103–116.

¹²⁵ A jogérvényesítés általános kereteiről lásd: China IPR SME Helpdesk: Enforcement of Intellectual Property Rights in China, 2016 (http://www.china-iprhelpdesk.eu/sites/all/docs/publications/EN_Enforcement_Mar-2016.pdf); *Guo*: i. m. (82), p. 117–140.

¹²⁶ KSzjt. 47. cikk.

¹²⁷ KSzjt. 49. cikk.

¹²⁸ *Huaiwen He*: i. m. (105), p. 357.

¹²⁹ KSzjt. 50–51. cikk. E vonatkozásban a Legfelsőbb Népi Bíróság 2018. december 12-én fogadta el a szellemi tulajdon-védelmi perekben alkalmazható ideiglenes intézkedésekkel kapcsolatos legújabb, 2019. január 1-je óta hatályos értelmezési rendelkezéseit. Vö.: *Zhengzhi Wang*: A New System for Preliminary Injunction in the Intellectual Property Law. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht Internationaler Teil*, 2019. 5. sz., p. 463–467.

¹³⁰ *Huaiwen He*: i. m. (105), p. 350–356.

¹³¹ A közigazgatási jogérvényesítés történeti és kulturális okairól, a közigazgatási szervek hatásköréről, valamint számos gyakorlati példát illetően lásd: *Tang*: i. m. (84), p. 101–116.

gazdája kifogással élhet az intézkedéssel szemben, amelynek nyomán a tartalom helyreállítható. Mind az eltávolítás iránti kérelem, mind a kifogás tartalmát közigazgatási normák írják elő. Abban az esetben, ha a közvetítőszolgáltató elmulasztja eleget tenni az eltávolítás iránti kérelemnek, a közigazgatási hatóság határozatban kötelezheti a jogsértés abbahagyására, és közigazgatási bírsággal sújthatja a céget.¹³² A kínai jogszabályok ugyanakkor – az európaihoz hasonlóan – nem írnak elő általános nyomonkövetési kötelezettséget a közvetítőszolgáltatók számára.¹³³

A „kínai DMCA” jelentős változást hozott a kínai joggyakorlatban. A szabályozás 2006-os bevezetését megelőzően számos ügyben marasztalták el – a végső soron eljáró rendes bíróságok – a *Yahoo! China* keresőmotort linkelés és mp3 fájlok közvetlen megosztásáért. A 2006-ot követően indított eljárásokban az alperes – rendre a Baidu – ugyanakkor sikerrel hivatkozott a felelősségkorlátozás intézményére.¹³⁴

Érdekesség, hogy a kínai bíróságok rendre tartózkodtak a felelősségkorlátozási előírások alkalmazásától a fájlcsereoldalak üzemben tartóival szemben, ugyanakkor széles körű alkalmazást nyert a kínai polgári jogi törvénykönyvnek a szerződésen kívüli károkozásra vonatkozó szabályai keretében elhelyezett egyetemleges felelősség intézménye.¹³⁵ Legújabbban, a kínai jogszabályok bírósági értelmezési módszereinek 2013 változása nyomán és az amerikai közreműködői felelősség („*contributory*” és „*inducement liability*”) mintájára, jogsértéseket elősegítő magatartásukért közvetlenül felelősségre vonhatók a fájlcsereoldalak üzemben tartói.¹³⁶

Számos bírósági döntés tárgyalta a közvetítőszolgáltatók felhasználók által elkövetett szerzői jogi jogsértésekért fennálló közvetett felelősségét. A Legfelsőbb Népi Bíróság értelmezése szerint a közvetett felelősség előfeltétele, hogy a szolgáltató tudott vagy tudnia kellett volna a közvetlen jogsértésről. Amennyiben a jogaiban sértett fél nem élt eltávolítás iránti kérelemmel a szolgáltató felé, úgy a bíróságoknak arra kell fókuszálniuk, hogy az ügy valamennyi körülményéből következően a szolgáltató világosan felmérhette-e a jogsértés fennállását. A Baidu Library több esetben is védekezni kényszerült a felhasználók által feltöltött tartalmak jogellenes volta miatt. Egy esetben az eljáró bíróság ugyan úgy ítélte meg,

¹³² A 2006-ban bevezetett „kínai DMCA” előzményeiről és rendelkezéseiről lásd: *Dong Yiliang, Jiang Yaoping*: Haftung des Internetdiensteanbieters in China. Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, Internationaler Teil, 2005. 4. sz., p. 282–292; *Tao*: i. m. (73), p. 120–121; *Jiang Zhipei*: Legal Protection of Copyright and Trademarks in Cyberspace in China. In: *Torremans, Shan, Erauw*: i. m. (73), p. 129–132; *Shujie Feng*: Should Alibaba be Liable for the Counterfeiting Activities of Online Stores? On the Secondary Liability of Internet Service Providers in Chinese Trade Mark, Copyright and Tort Law. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 7. évf. 2. sz., 2017, p. 191–210.

¹³³ *Weixiao Wei*: Filtering Mandate: a Cure for Peer-to-Peer File-Sharing Copyright Infringement in China? *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 2. évf. 2. sz., 2012, p. 191.

¹³⁴ *Tang*: i. m. (84), p. 32–34; *Wei*: i. m. (133), p. 192.

¹³⁵ *Uo.*, p. 185–189.

¹³⁶ A módosítások tartalmáról és kritikájáról lásd: *Xiao Ma*: Regulating Peer-to-Peer Technology in China: Inspiration from the United Kingdom. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 8. évf. 4. sz., 2018, p. 290–299.

hogy a Baidu nem rendelkezett objektív ismerettel az alperes által feltöltött tartalom jogellenes voltáról; nem szerkesztette a feltöltött tartalmat; nem tett szert közvetlen gazdasági előnyre a jogsértő tartalom megosztása révén; valamint a tény, hogy a feltöltőket a letöltések számában honorálta, nem értékelhető a Baidu hátrányára, mert ez bevett üzleti gyakorlat. Ugyanakkor arra a tényre tekintettel, hogy a kérdéses jogsértő művet közel 300 000 példányban töltötték le a végfelhasználók, amely szám messze meghaladja az átlagos letöltési arányt, a Baidunak fel kellett volna ismernie a tartalom jogellenes voltát.¹³⁷ Más esetben a jogerős ítélet elvetette a tárhelyszolgáltató felelősségét a felhasználók által feltöltött jogellenes tartalmakért, mivel az érintett filmművészeti alkotás nem volt népszerű; a szolgáltató a honlapján nem helyezte el kiemelt helyen a tartalmat; semmilyen lépést nem tett a tartalom szerkesztése vagy népszerűsítése iránt; a szolgáltató honlapján elhelyezett reklámok „általánosak”, és nem a jogsértő tartalomból származó bevételnek számítanak; illetve mert a felperes nem küldött előzetesen értesítést a jogsértésről a szolgáltató részére.¹³⁸

A közérdek súlyos megsértése esetén büntetőeljárás indítható az elkövetővel szemben.¹³⁹ A büntetőeljárás feltétele a hatályos legfelsőbb bírósági és legfőbb ügyészségi jogértelmezés szerint, hogy a jogsértéssel előidézett kár összege meghaladja az 50 000 jüant, vagy a jogellenesen előállított példányok száma az ötszázat. A nyilvánossághoz közvetítési jog online megsértése esetén további alternatív feltételként alkalmazható a jogsértő tartalomra történő minimum 50 000 kattintás, tagságot feltételező szolgáltatás esetén a minimum 1000 regisztrált felhasználó. Ha a két általános és az utóbbi két alternatív feltétel egyike sem teljesül, de két feltétel esetén legalább a minimumkövetelmény fele bizonyítható, ugyancsak eljárás alá vonható az elkövető.¹⁴⁰

Hűen a kínai vitarendezés hagyományaihoz, a KSzjt. lehetővé teszi a jogvita mediációs vagy arbitrációs eljárás segítségével történő megoldását. Ezen eljárások azonban nem előfeltételei a bírósági eljárás lefolytatásának.¹⁴¹

¹³⁷ Beijing Zhongqingwen Cultural Media Co., Ltd. v. Beijing Baidu Netcom Technology Co. Ltd., Beijing Higher People's Court, (2014) Gao Ming Zhong Zi No. 2045 civil judgement. Vö.: *Li*: i. m. (83), p. 455–457. A jogerős ítélettel – annak eredményét nézve – egy európai vagy amerikai szemlélő is egyetérthet, de az alkalmazott érveket tekintve komoly fenntartásokkal kell élnünk. Különösen igaz ez a vagyoni előnyt és az üzleti modellt illetően.

¹³⁸ Beijing Shoushouchangchang Cultural Media Co., Ltd. v. Shanghai Quan Tudou Cultural Communication Co., Ltd., Shanghai Intellectual Property Court, (2017) Shanghai 73 Min Final No. 224 civil judgement. A sanghaji fórum érveinek egy része európai vagy amerikai szemmel nézve nem tűnik helytállóknak. A „népszerűség” olyan körülmény, amely sem a jogvédelem fennállását, sem annak gyakorlását nem befolyásolhatja. Hasonlóan indokolatlan a reklámozással elért bevételek elhatárolása a jogsértő magatartástól. Az pedig, hogy a felperesnek előzetesen eltávolítási kérelmet kellett volna küldenie a bírósági igényérvényesítés előtt, a „tudnia kellett volna” fordulat létalapját számolja fel.

¹³⁹ Vö.: KSzjt. 48. cikk. A KSzjt. e szakasz szerint rendeli védeni a hatásos műszaki intézkedéseket és a jogkezelési adatokat is. Lásd: KSzjt. 48. cikk (6)–(7) bekezdés. A hatásos műszaki intézkedések védelmét illetően lásd: *Huijia Xie*: The Regulation of Digital Rights Management in China. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2008. 6. sz., p. 662–679.

¹⁴⁰ Uo., p. 39.

¹⁴¹ KSzjt. 55. cikk.

Egészen 2010-ig várni kellett, amíg Kína megalkotta a nemzetközi magánjogról szóló törvényét, melyben – többet között a szellemi tulajdon-védelmet is érintően – megnyugtatóan rögzítést nyertek a joghatósággal és az alkalmazandó joggal kapcsolatos szabályok. Ennek megfelelően a – 2011. április 1-jétől hatályos – norma szerint a szerződő felek szabadon megválaszthatják az alkalmazandó jogot. A szellemi tulajdon-jogok fennállásával kapcsolatos kérdésekben a *lex loci protectionis* elvet kell alapul venni. Érdemi szabály ugyanakkor, hogy a külföldi jog tartalmáról a felek kötelesek a bíróságot tájékoztatni, aminek az elmaradása esetén a kínai jog alkalmazandó. Jogválasztás hiányában a jogszabály a jogviszony szerinti legközelebbi ország jogát rendeli alkalmazni. A gyakorlat azt mutatja, hogy szerzői jogi esetekben a jogok kínai gyakorlására és a díjfizetésre tekintettel a bíróságok Kínát találják ilyen országnak.¹⁴²

6. A KSzjt. készülő harmadik reformja

A hatályos kínai szerzői jogi előírások ismertetése után számos esetben kritikus véleménynek adhat hangot az átlagos olvasó. A legtöbb esetben e vélemények még akkor is indokoltak, ha tudjuk, hogy a nemzetközi szerzői jogi előírások számos kérdésben kellő rugalmasságot engednek a szerződő feleknek. Ennek ellenére sok olyan eleme van a KSzjt-nek, a kapcsolódó jogszabályoknak és bírósági gyakorlatnak, ami módosításra szorul. Ráadásul 2010 óta az internetes felhasználások olyan mértékű változásokon mentek keresztül, amelyek számos esetben eredményezték már a fejlett országok szerzői jogi előírásainak a felülvizsgálatát is. Sőt, Kína fokozódó nemzetközi szerepvállalásának köszönhetően egyre kevésbé teheti meg az ország, hogy notórius jogsértőként tartsák számon világszerte. A szerzői jog modernizálása, egyben a nyugati mintához való közelítése elengedhetetlennek tűnik. A KSzjt. „legújabb” reformja 2011-ig vezethető vissza, amikor a jogalkotó illetékes szerveiben megkezdődött a törvénymódosítás előkészítése. A fenti évszám nem tévedésen alapul. Az első, hivatalos koncepciót 2012. március 31-én tették közzé,¹⁴³ melyet nyilvános konzultáció, és egy második, módosított tervezet publikálása követett 2014. június 6-án.¹⁴⁴

¹⁴² A nemzetközi magánjogi kérdések vonatkozásában lásd: *Pattloch*: i. m. (77), p. 7–9.

¹⁴³ A tervezet nem hivatalos angol nyelvű fordítása az alábbi linkről érhető el: <https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2012/03/31/copyright-law-of-the-peoples-republic-of-china-revision-draft/>. A tervezet tartalmát illetően lásd: *Li Luo*: Chinese Copyright Law: the Third Revision. *Comparative Law Journal of the Pacific / Journal de Droit Compare du Pacifique*, 18. évf., 2012, p. 49–65; *Hong Xue*: A User-Unfriendly Draft: 3rd Revision of the Chinese Copyright Law. *The Journal of International Commercial Law and Technology*, 2012. 4. sz., p. 350–354.

¹⁴⁴ A tervezet nem hivatalos angol nyelvű fordítása az alábbi linkről érhető el: <https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2014/06/06/copyright-law-of-the-peoples-republic-of-china-revision-draft-submission-version/>; a hivatalos, kínai nyelvű változat az alábbi linkről érhető el: http://www.gov.cn/xinwen/2014-06/10/content_2697701.htm. A tervezet tartalmát illetően lásd: *Tao Li*: i. m. (83), p. 373–427; *Zhang*: i. m. (110), p. 188–204; *Chenguo Zhang*: What are Works? Copyright Law Subject Matter in the Transition to the Digital Era: Perspectives on the Third Amendment to the Chinese Copyright Act. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 7. évf. 4. sz., 2017, p. 468–484.

Az erre a változatra érkező vélemények alapján úgy tűnik, hogy egy harmadik szövegváltozat is készült, ez azonban máig nem érhető el nyilvánosan. Összességében a nyolc éve zajló folyamat vége továbbra sem látható.¹⁴⁵

Az egyértelműen „minden idő” legjelentősebb szerzői jogi reformja keretében – a rendelkezésre álló információik szerint – a reform legfontosabb elemei a következők lehetnek. Az alkalmazott művészeti alkotások [új 4. cikk és 5. cikk (9) bekezdés] és szoftverek [5. cikk (15) bekezdés] bekerülnek a törvény által védett művek körébe. A reform felszámolná a „kreatív” filmművészeti alkotások szerzői jogi és a „nem kreatív” vagy mechanikus videotartalmak (például flash, 3D és egyéb animációk, reality showk, gálaműsorok) kapcsolódó jogi védelmének különbségtételét,¹⁴⁶ és bevezetné az egységes audiovizuális alkotás fogalmát [5. cikk (12) bekezdés és 19. cikk].¹⁴⁷ Ezzel együtt a jogok gyakorlása továbbra is film-előállító-centrikus marad (19. cikk). Kikerülne a jogszabályból a visszavonás személyhez fűződő joga (vö.: 13. cikk), ugyanakkor beiktatásra kerülne a követőjog intézménye (14. cikk), illetve az árva művek felhasználásának szabályozása (51. cikk). Rendeleti szintről kerülne átmenetelésre az értesítési és eltávolítási eljárás (73. cikk), valamint a közös jogkezelés számos részletszabálya, ideértve a kiterjesztett hatályú közös jogkezelést (61–67. cikk). A reform megduplázná a kártérítés maximális összegét (1 millió jüanra), egyúttal a jogaiban sértett félre bízna, hogy aktuális kárát, a jogsértéssel elért bevételek, a licencdíj ésszerűen megállapított többszörösét, avagy az 1 millió jüant követelje (76. cikk 1. nem számozott bekezdés). Szándékos jogsértések esetén lehetővé válna (nem csekély értelmezési nehézséget szülve) az előzőekben megállapított összeg két- vagy háromszorosára rúgó büntető kártérítés alkalmazása is (76. cikk 2. nem számozott bekezdés).¹⁴⁸ A módosítási javaslat ezek mellett olyan további „apróságokat” tartalmaz, mint az átdolgozás fogalmának definiálása [13. cikk (8) bekezdés], a munkaviszonyban létrehozott művek (20. cikk) és az előadóművészi teljesítmények (36. cikk) védelmének finomhangolása. A tervezet kizárja a fotóművészeti alkotások esetében a jogok feléledését (vagyis a védelmi idő meghosszabbodása révén sem részesülhetnek ismét védelemben az egyszer már közkinccsbe került alkotások; vö.: 29. cikk 5. nem számozott bekezdés). További pontosítást nyerne (ugyanakkor egyértelműen fennmaradna) a magánjogi, büntetőjogi és közigazgatási jogérvényesítés hármas rendszere (77–86. cikk). Végül, különös unikumként, a tervezet a korlátozások és kivételek keretében elhelyezné a háromlépcsős tesztet [egészen pontosan annak második és harmadik lépcső-

¹⁴⁵ A törvénymódosítás nehézkessége részben a kínai közigazgatási és alkotmányos rend bonyolultságából fakad. E lépcsőzetes rend lényegét lásd: *Li Mingde: The Process of Intellectual Property Law Reform in China*. *Queen Mary Journal of Intellectual Property*, 8. évf. 1. sz., 2018, p. 26–35.

¹⁴⁶ KSzjt. Vhr. 5. § (3) bekezdés. Vö.: *Seagull Haiyan Song: China's Copyright Protection for Audio-Visual Works – A Comparison with Europe and the U.S.* *IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 2015. 4. sz., p. 423–428; *Pattloch: i. m.* (77), p. 10.

¹⁴⁷ A reform indokoltságát illetően lásd: *Song: i. m.* (146), p. 428–437.

¹⁴⁸ A kínai jogalkotó már korábban bevezette a szabadalmi jogvitákban a büntető kártérítést, ahol a bíróságok a kártérítés kiszabásakor a jogsértéssel okozott kár ötszöröséig mehetnek el. Vö.: *Cai Yin, Zhang Yi: Nation Strengthens IPR Protections*. *China Daily*, March 13, 2019, p. 3.

jét; vö.: 43. cikk (13) bekezdés]. Igaz, olyan információ is ismert, miszerint a jogalkotó a fair use-tesztet is kodifikálná,¹⁴⁹ ám ezt a rendelkezésünkre álló nyilvános tervezetek nem támasztják alá.

7. Közelebb a retorikához – szerzői jogi jogérvényesítés a gyakorlatban

Még 1995-ben fogalmazott úgy William Alford, hogy a kínai szerzőijog-védelem messze nem tökéletes, és sokkal közelebb áll a retorikához, semmint a realitáshoz.¹⁵⁰ E megállapítás az elmúlt negyed évszázadban természetesen már nem fogadható el ennyire nyersen, hiszen tagadhatatlanul komoly fejlődés ment végbe e jogterületen. 1995-ben, amikor Alford könyve megjelent, egy év alatt összesen 385 új szerzői jogi per indult Kínában; a perek éves száma csupán 2001-ben lépte át az ezret; 2003-ban 2493 szerzői jogi ügy indult, és ugyanezen évben az összes szellemi tulajdon-védelmi per száma továbbra is csak 13 424 volt.¹⁵¹ Összeségében 1985 és 2009 között 166 048 magánjogi per és 6387 közigazgatási szintről érkező szellemi tulajdon-védelmi ügy indult a kínai bíróságokon.¹⁵² Az összes új szellemi tulajdon-védelmi per 2010-ben már 41 718-ra,¹⁵³ 2014-ben pedig 116 528-ra rúgott.¹⁵⁴ Ez az előző évhez képest 15,6%-os, a 11 évvel korábbiakhoz képest viszont több mint ezerszázalékos növekedést jelentett. 2015-ben csak az új szerzői jogi perek száma 66 900-ra rúgott, s ezek 60%-a online szerzőijog-sértés miatt indult.¹⁵⁵ Ez a viharos fejlődési tendencia nagyban köszönhető a fokozatosan kiépített szellemi tulajdon-védelmi különbíróóságok munkájának, és az online szerzői jogi jogsértések sikeresebb felderíthetőségének.

Ugyancsak érdekesség, hogy a törvényes kártérítés maximális összegét 1990-ben 100 000 jüanban határozták meg, majd 2001-ben 500 000 jüanra emelték. Igaz, hogy az átlagos kártérítés összege napjainkban is csak 2000 és 50 000 jüan között mozog,¹⁵⁶ ugyanakkor egy-

¹⁴⁹ A tervezett szabályozással összefüggésben lásd: *Wang, He*: i. m. (110), p. 23–28.

¹⁵⁰ *William P. Alford*: *To Steal a Book is an Elegant Offense – Intellectual Property Law in Chinese Civilization*. Stanford University Press, Stanford, 1995, p. 1.

¹⁵¹ *Martin K. Dimitrov*: *Piracy and the State – The Politics of Intellectual Property Rights in China*. Cambridge University Press, Cambridge, 2009, p. 105.

¹⁵² *Tang*: i. m. (84), p. 97.

¹⁵³ *Cui Zhou*: *Recent Developments in Litigation Involving Intellectual Property in China*. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2012. 1. sz., p. 22.

¹⁵⁴ International Chamber of Commerce: *Adjudicating Intellectual Property Disputes – An ICC Report on Specialised IP Jurisdictions Worldwide*, 2016, p. 7. A rendelkezésre álló adatok nem részletezik, hogy a 2010-es és 2014-es perek közül hány kapcsolódott szerzői jogi vitához. Az éves átlagok jelentős szórás mutatnak, a szerzői jogi perek átlagosan 20–50% között mozogtak az összes jogvitához mérten. Ez valószínűsíti, hogy 2014-ben is legalább 40–50 ezer új szerzői jogi per indult Kínában. A 2015-ös adatok ezt megerősíteni látszanak.

¹⁵⁵ *Xie*: i. m. (139), p. 45.

¹⁵⁶ *Pattloch*: i. m. (77), p. 37.

részt a bíróságok elsődlegesen az aktuális kárt kötelesek megállapítani, másrészt számos példa hozható a jelentős összegű, több százezer, illetve millió jüanra rúgó kártérítésekre.¹⁵⁷

Ezzel együtt sem lehet azt mondani, hogy a kínai szerzői jogi jogérvényesítés hatékonyan működne.¹⁵⁸ Mint alább látni fogjuk, szervezeti, eljárási, politikai és kulturális okokkal is magyarázható, hogy várnak még kihívások a kínai jogalkotóra, valamint a közigazgatási és bírósági szervezetrendszerre, hogy a lehető leghatékonyabban szolgálhassák a szerzői jogosultak érdekeit.

7.1. Bírósági szervezetrendszer

A kínai szellemi tulajdon-védelmi jogérvényesítés erős bástyái a specializált szellemi tulajdon-védelmi bíróságok. E bíróságok célja, hogy „előmozdítsák és végrehajtsák az innovációvezérelt fejlődés nemzeti stratégiáját, erősítsék a szellemi tulajdon-védelem bírósági védelmét, oltalmazzák a gyakorlatban és a törvények által a szellemi tulajdon-védelmi jogosultak jogait és érdekeit, és hogy oltalmazzák a társadalom és a közösség érdekeit”.¹⁵⁹ A speciális szellemi tulajdon-védelmi fórumok száma 2001-ben még „csak” 48 volt,¹⁶⁰ 2006-ban viszont már 312-re rúgott,¹⁶¹ 2008-as adatok szerint pedig a szellemi tulajdon-védelmi ügyekkel foglalkozó bírák száma elérte a 2126-ot.¹⁶² A tanácsok munkáját laikus ülnökök, technikai kérdésekben pedig szakértők segítik.¹⁶³

2008-ban a kínai államtanács elfogadta a nemzeti szellemi tulajdon-védelmi stratégiát, amelynek egyik célja volt, hogy Kína 2020-ra a világ egyik leginnovatívabb országa legyen.¹⁶⁴ E stratégia részeként került végül felállításra 2014. november 6. és december 28. között három „csúc” IP-bíróság Pekingben, Kuangtungban és Sanghajban. Ezek saját provinciájuk területén (Kuangtung esetében Sencsen kivételével) számos szellemi tulajdon-védelmi kérdésben elsőfokú hatáskörrel rendelkeznek, továbbá az illetékességi területükön található alsóbíróságok ítéletei vonatkozásában fellebbviteli fórumként járnak el. A pekingi bíróság ezenkívül kizárólagos hatáskörrel bírálja el a Szabadalmi és Védjegyjogi Hivatal köz-

¹⁵⁷ 2016-os adatok szerint az addigi legnagyobb kiszabott kártérítés szerzői jogi perben 50,61 millió jüan volt. Lásd: *Huaiwen He*: i. m. (105), p. 357.

¹⁵⁸ *Naigen Zhang*: Intellectual Property Law Enforcement in China: Trade Issues, Policies and Practices, Fordham Intellectual Property, Media and Entertainment Law, Autumn 1997, p. 66–70; *Bryan Mercurio*: The Protection and Enforcement of Intellectual Property in China since Accession to the WTO: Progress and Retreat. China Perspectives, 2012. 1. sz., p. 23–28.

¹⁵⁹ I. m. (154), p. 9.

¹⁶⁰ *Dimitrov*: i. m. (151), p. 102.

¹⁶¹ Uo., p. 103.

¹⁶² *Zhou*: i. m. (153), p. 22.

¹⁶³ I. m. (154), p. 16.

¹⁶⁴ *Zhang Liguó, Nari Lee*: Institutional Reforms and Governance of Intellectual Property Rights in China – the Case of Specialized Intellectual Property Courts. Queen Mary Journal of Intellectual Property, 8. évf. 1. sz., 2018, p. 63.

igazgatási döntéseivel szembeni fellebbezéseket.¹⁶⁵ Elemzők kiemelik, hogy bár e bíróságok hatásköre nem fedi le egész Kína területét, az „IP-intenzív” régiók számára megnyugvást jelenthet a képzett munkaerő, a bírói függetlenség, az egységes értelmezés és az irányadó döntések (precedensek) publikálásának erősödése.¹⁶⁶ Az országos lefedettséget ugyanakkor garantálja, hogy e csúcsszerveken túl további 17 fellebbviteli és felsőbbbíróságon működnek szellemi tulajdon-védelmi tanácsok.¹⁶⁷ A rendszer további bővítéseként 2018. szeptember 9-én pekingi székhellyel létrehozták Kína első internetbíróságát is. Az első internetes szerzői jogi jogsértéssel kapcsolatos eljárás a Douyin és a Huopai, rövid videotartalmakat streamelő platformokkal szemben indult.¹⁶⁸ Végül 2019. január 1-jével megkezdte működését – ugyancsak pekingi székhellyel – a Szellemi tulajdon-védelmi Fellebbviteli Bíróság.¹⁶⁹

A kínai szellemi tulajdon-védelmi rendszer sajátossága (persze nem egyedülként a világon), hogy a bíróságok mellett párhuzamosan működő közigazgatási szervek is hatáskörrel rendelkeznek a szerzői jogi jogsértések felszámolásában.¹⁷⁰ A terület legfontosabb szereplője a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottsága alá tartozó *National Copyright Administration of China* (NCAC), amely a regisztrációs eljáráson túl a jogérvényesítésben is kiemelt jelentőséggel bír. Ezenfelül további szervezetek rendelkeznek hatáskörrel a pornográf és online szerzői jogi jogsértések visszaszorítása, a számítógépes programok nyilvántartásba vétele, avagy a sajtóorgánumok és filmelőállítók munkájának cenzúrázása terén. Érthető módon e szervek elsődleges feladata az állam és a közösség érdekeinek az érvényesítése. Ennek köszönhetően a szerzői jogosultak az adminisztratív eljárások keretében elsősorban csak a jogsértések abbahagyását, a jogellenesen előállított/terjesztett termékek lefoglalását/megsemmisítését érhetik el, kártérítésre nem tarthatnak igényt.

7.2. Jogérvényesítési nehézségek

Sok esetben hallani arról a felvetésről, hogy a kínai társadalom alacsony szintű (szellemi tulajdon-védelmi) jogtudatossága a konfucianus hagyományokkal magyarázható. Kiválóan tükrözi mindezt a kínai társadalomban bevett „sancsaj” („*shanzhai*”) gyakorlata, amely kifejezést a kínai nyelvben egyaránt használják másolat, utánzat, koppintás, hamisítás,

¹⁶⁵ Vö.: Li: i. m. (83), p. 437–439; Liguó, Lee: i. m. (164), p. 64.

¹⁶⁶ Uo., p. 64–65.

¹⁶⁷ Tian Lu: At last, the sun rises: China will establish the National IP Appeals Court in 2019. The IPKat Blog, December 30, 2018 (<http://ipkitten.blogspot.com/2018/12/at-last-sun-rises-china-will-establish.html>).

¹⁶⁸ Tian Lu: The 10 Highlights of Copyright in China 2018. The IPKat, March 28, 2019 (http://ipkitten.blogspot.com/2019/03/the-10-highlights-of-copyright-in-china_28.html).

¹⁶⁹ Lu: i. m. (168).

¹⁷⁰ A szerzői joggal kapcsolatban hatáskörrel rendelkező közigazgatási szervekről lásd: Dimitrov: i. m. (151), p. 126–130; Tang: i. m. (84), p. 103. A KSztj. 56. §-a értelmében a közigazgatási szervek döntései a bíróságokon megtámadhatók.

szabványellenes, karikatúra, sőt, paródia jelentéstartalommal is.¹⁷¹ Oszttjuk azonban a véleményt, hogy ez a felvetés felületes, sőt akár kifejezetten téves is. Számos elemző világosan igazolta,¹⁷² hogy Konfuciusz nem a szolgálai másolást, hanem az átalakító, innovatív átvételt hangsúlyozta. Sokkal inkább köszönhető a fejletlen jogérvényesítés a jelenkori kínai politikai berendezkedésnek: a Kínai Kommunista Párt korlátlan hatalma a császári rendszer és a kommunista ideológia hagyományait ötvözi. Ahogy Tianxiang He jelezte: a mai kommunista vezetés számára a kalózkodással szembeni küzdelem csak eszköz arra, hogy az információk áramlását felügyelje.¹⁷³

A szellemi tulajdon képlékeny védelme azonban nem magyarázható kizárólag a pártállami rendszer fennállásával. Számos oka van annak, hogy a jogérvényesítéssel megbízott szervek nem képesek kiszámíthatóan eljárni. Ezek közül is első helyre kívánkozik a helyi protekcionizmus. E jelenség leginkább az adminisztratív eljárásokra jellemző. A legfrissebb sajtóhírek szerint a külföldi jogosultak kínai bírósági eljárások során elért győzelmi rátája 80%-os.¹⁷⁴ Ha ez az adat valóban helytálló, akkor az azt jelenti, hogy a bíróságokon a helyi protekcionizmus látványosan visszaszorulóban van.

A közigazgatási protekcionizmust erősíti, hogy a kompetens szervek magas fokú decentralizáltsága nyomán a jogviták helyi szinten indíthatók, másrészt e helyi szervek – eltekintve egyes, a központi kormányzatnak alárendelt területektől – a helyi önkormányzatok felügyelete és irányítása alatt állnak, az önkormányzatok pedig abban érdekeltek, hogy területük komoly gazdasági fejlődést mutasson fel. A helyi gazdaság működése érdekében jellemző a következtelen jogérvényesítés (önkényes döntések arról, melyik ügyben járjon el a hatóság,

¹⁷¹ A jelenség társadalmi gyökereiről lásd: *Jü Hua: Kína tíz szóban*. Magvető, Budapest, 2018, p. 231–254. E vonatkozásban különös figyelmet érdemelnek Jü alábbi gondolatai: „a shānzhài-, vagyis utánzat-jelenségnek vannak bizonyos pozitív vetületei is a mai Kínában, és innen nézve az utánzat-jelenség tulajdonképpen a 'kisemberek' kultúrája és az elit kultúra, a népi és a hivatalos, a gyenge és az erős közötti párbaj megnyilvánulása. ... Véleményem szerint az utánzat mint jelenség felbukkanása és megállíthatatlan előretörése szociológiai szempontból a kínai társadalom részleges fejlődésének természetes velejárója. A mindenütt jelen lévő társadalmi ellentétek kiéleződése az emberek világ- és értékszemléletének összekuszálódásához vezetett, és megszülette az utánzat-jelenséget”. Lásd: *uo.*, p. 239–240. A „sancsaj” („shanzhai”) jelenségének szellemitulajdon-védelmi elemzését lásd: *Ming Cheung: Shanzai Phenomenon in China – The Disparity Between IPR Legislation and Enforcement*. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2012. 1. sz., p. 11.

¹⁷² *Vö.: Peter K. Yu: The Confucian Challenge to Intellectual Property Reforms*. In: *The Rise of China and Other Middle Intellectual Property Powers*. Occasional Papers in Intellectual Property Law, 2013. 8. sz., p. 6; *Tianxiang He: i. m. (72)*, p. 63–65.

¹⁷³ *Tianxiang He: i. m. (72)*, p. 65 és 94–96. Lásd továbbá: *Alford: i. m. (150)*, p. 119; *Anne Stevenson-Young, Ken DeWoskin: China Destroys the IP Paradigm*. Far Eastern Economic Review, 2005. március, p. 10.

¹⁷⁴ *Jing Shuiyu, Hu Meidong: Adviser Calls for Tech to Play Role in Efforts to Safeguard IPR*. China Daily Business, March 13, 2019, p. 14.

és melyikben ne),¹⁷⁵ a bennfentes információk kiszivárogtatása és a lefoglalt áruk visszaadása a jogsértőknek.¹⁷⁶

Hűen tükrözi mindezeket a Csöcsiang tartományban található Yiwu városának az esete, amelynek 33 000 kiskereskedelmi üzletét naponta több mint 200 000 ember keresi fel, s ahol iparági szakértők szerint a hamis termékek aránya meghaladja a 90%-ot. E cégek a helyi önkormányzat felé előre leegyeztetett, fix összegű adót fizetnek, egyszerre erősítve a régió gazdaságát, illetve elfedve a valós forgalmi adatokat. A helyi önkormányzat ilyen körülmények mellett „természetesen” nem érdekelt abban, hogy az üzemi méretű kalózkodást felszámolja.¹⁷⁷

A közigazgatási jogérvényesítés további hátrányai közé sorolható, hogy a nem hivatalos kiadások, amely a razzikiákat végző alkalmazottak ebédjének költségeitől a kenőpénzig terjednek,¹⁷⁸ megdrágíthatják egy eljárást. Ugyancsak költségnövelő tényező, hogy a jogosultnak számos esetben előzetes bizonyítékokat kell gyűjtenie annak érdekében, hogy a közigazgatási szerv „komolyan vegye” az ügyet, miközben a magánnyomozási tevékenység hivatalosan jogellenes a Kínai Népköztársaság területén.¹⁷⁹

Ugyancsak az adminisztratív eljárásrend hátránya, hogy a rendszeres ellenőrzések helyett az eseti, kampányszerű fellépés jellemzi a hivatalokat.¹⁸⁰ Ez ugyanis garantálja, hogy alkalmanként ugyan, de nagyobb számokat felmutatva kerülhetnek be a helyi vagy országos hírekbe.¹⁸¹ Elemzők hangsúlyozzák, hogy ez a logika azt eredményezte, hogy a kínai közigazgatási jogérvényesítés mennyiségi értelemben jelentős, minőségi értelemben azonban gyenge.¹⁸² Ugyancsak problémákat szültek az egyes hatóságok bürokratikus ellentétei, különösen a hatásköri összeütközések, és rendre komoly kritikával illetik a szakemberek az adminisztratív eljárásrend átláthatóságának a hiányát.¹⁸³

Az adminisztratív szervektől bírósági szakba jutó eljárások száma rendkívül alacsony, még ha lassan javuló tendenciát is mutatnak az ismert adatok. Eszerint 2010-ben 56 034 közigazgatási eljárásból 175 folytatódott büntetőfeljelentéssel (1:320 arány), 2012-ben ezek

¹⁷⁵ *Kristie Thomas: The Fights Against Piracy: Working Within the Administrative Enforcement System in China.* In: *Torremans, Shan, Erauw:* i. m. (73), p. 96–100; *Tao:* i. m. (73), p. 110–111; *Dimitrov:* i. m. (151), p. 243–244.

¹⁷⁶ *Vö.: Thomas:* i. m. (175), p. 97–98; *Tao:* i. m. (73), p. 109–110.

¹⁷⁷ *Chow:* i. m. (69), p. 457–458.

¹⁷⁸ *Uo.,* p. 464.

¹⁷⁹ *Uo.,* p. 463.

¹⁸⁰ *Tianxiang He:* i. m. (72), p. 92–97.

¹⁸¹ A legfontosabb 2018-as közigazgatási jogérvényesítési kampány, a Sword Net 2018 keretében a rövid videotartalmakat megosztó platformokat ellenőrizte az NCAC. Lásd: *Lu:* i. m. (168). A 2019-es (egyhetes, februári) tavaszi fesztivál alkalmával pedig további 361 weboldalt és 57 appot „semmisített” meg Kína Közbiztonsági Minisztériuma, illetve rendelte el 251 személy letartóztatását. Lásd: *Andy: China Shuts 361 Movie Piracy Sites, 57 Apps, and Arrests 251 Suspects.* *TorrentFreak, April 30, 2019* (<https://torrentfreak.com/china-shuts-361-movie-piracy-sites-57-apps-and-arrests-251-suspects/>).

¹⁸² *Dimitrov:* i. m. (151), p. 222.

¹⁸³ *Tao:* i. m. (73), p. 114–115; *Dimitrov:* i. m. (151), p. 234–236.

a számok 66 227 és 576 voltak (így az arány két év alatt 1:115-re „javult”).¹⁸⁴ Az akták csekély mértékű áthelyezésének egyik legfontosabb oka, hogy amint az adminisztratív szervtől elkerül az ügy, többé nem áll módjában közigazgatási bírsággal sújtani az eljárás alá vont személyt. Ugyanakkor nem állnak rendelkezésre adatok abban a vonatkozásban, hogy a bíróságok által kiszabható szabadságvesztés-büntetéseket ténylegesen letöltötték-e az elítéltek.¹⁸⁵ A büntetőjog hatékony alkalmazásának számos olyan korlátja létezik, amelyeket – legalábbis elvben a DS362-es vitarendezési eljárás részeként – Kínának már orvosolnia kellett volna. Ilyen eljárási akadály például, hogy a kínai bíróságok a megtörtént értékesítésre vonatkozó bizonyítékokat várnak el a jogsértés megállapításához, ám a helyszínen lefoglalt hamis árukat, a csomagolásokat, a jogsértéshez használt eszközöket – a lefoglalt áruk mennyiségétől függetlenül – nem veszik figyelembe.¹⁸⁶

Ugyancsak érdekes, hogy miközben a digitális technológiák előretörése megállíthatatlan, a kínai büntetőjogi gyakorlat nem igazolja vissza ezeket a tendenciákat. Egy ebben a tárgyban készült empirikus kutatás szerint a vizsgált 1554 közül csak 12 ügyben indult büntetőeljárás online szerzői jogi jogsértés miatt.¹⁸⁷ Az eljárások meggyőző többségben magánszemélyekkel szemben indultak, ami azt is igazolhatja, hogy a hatóságok nem ástak le a gyökerekig.¹⁸⁸ Habár az irányadó szabályok többféle lehetőséget is engednek a büntetés kiszabásakor, a felmérés szerint a bíróságok túlnyomó többségben (88,4%) a jogellenesen előállított példányok számától függő szankciót alkalmaznak.¹⁸⁹ Jelentős vagy nagyon súlyos károkozás esetén a bíróságok három, illetve háromtól hét évig terjedő szabadságvesztés büntetést szabhatnak ki. Ugyancsak az említett empirikus kutatás jelezte, hogy az esetek 84%-ában nem érte el a büntetés a hároméves szabadságvesztést,¹⁹⁰ sőt, amikor a bíróság egyáltalán kiszabott ilyen büntetést, akkor is (összesen valamennyi vizsgált eljárás) 61%-ban éltek a bíróságok a próbára bocsátás intézményével.¹⁹¹ A vizsgált esetek alapján az is megállapítást nyert, hogy az átlagos bírság óriási szórást mutat Kína-szerte. Miközben Csiangszu tartományban az átlagos bírság összege 48 978 júanra rúgott, addig Pekingben ugyanez csak 2877 júant ért el.¹⁹² Ha ezek az adatok nem lennének elegendők annak igazolására, hogy a büntetőjogi jogérvényesítés nem működik tökéletesen, álljon itt egy utolsó adat: a már említettek szerint 2015-ben 66 900 új szerzői jogi per indult az egész országban – ugyan-ezen évben az új büntetőjogi eljárások száma 504-et tett ki.¹⁹³ Szakértők javaslatai szerint a

¹⁸⁴ *Chow*: i. m. (69), p. 461.

¹⁸⁵ *Uo.*, p. 462.

¹⁸⁶ *Uo.*, p. 462.

¹⁸⁷ *Xie*: i. m. (139), p. 40–41.

¹⁸⁸ *Uo.*, p. 41–42.

¹⁸⁹ *Uo.*, p. 42.

¹⁹⁰ *Uo.*, p. 43–44.

¹⁹¹ *Uo.*, p. 43–44.

¹⁹² *Uo.*, p. 45.

¹⁹³ *Uo.*, p. 45–46.

büntetőjogi jogérvényesítésnek a jövőben a közvetítőszolgáltatókra, valamint a jogsértések forrásait adó szervezetekre kellene fókuszálnia, indokoltnak tűnne a jogszabályi terminológián változtatni, csökkenteni kellene a próbára bocsátás alkalmazását, egyúttal növelni indokolt a bírságok összegét.¹⁹⁴

Ismerve a kínai jog fejlődéstörténetét, ugyancsak figyelmet érdemel a bírói függetlenség kérdése. A bírói függetlenség több módon is korlátozott. A bírák kinevezése és elmozdítása a konkrét bírói fórumot létesítő politikai szervek (helyi népi gyűlések, tartományi kormányok) hatáskörébe tartozik. Ez az igazságszolgáltatás csúcán is érvényesül, hiszen a Legfelsőbb Népi Bíróság elnökét az Országos Népi Gyűlés saját megbízási idejére (öt évre) választja, s tisztségében legfeljebb egyszer újítható meg. Mindemellett az említett politikai szervek hatáskörébe tartozik a bírói fizetések megállapítása. A bírák elvileg a jogszabályokat alkalmazzák, ha azonban a Kommunista Párt egy jogi kérdésben a hatályos szabályoktól eltérően vélekedik, már annak módosítását megelőzően utasításban juttatják el a jogalkalmazókhoz a követendő irányvonalat. A szakmai függetlenséget tovább csorbítja, hogy bár nem kötelező, ám a bírák több mint 90%-a tagja a Kommunista Pártnak. Az intézményi függetlenséget zárja ki a kínai alkotmány 128. cikke, amely szerint „a Legfelsőbb Népi Bíróság felelősséggel tartozik az Országos Népi Gyűlésnek és az Állandó Bizottságnak. Az alacsonyabb szintű népbíróságok annak az államhatalmi szervnek tartoznak felelősséggel, amelyik létrehozta őket.” Sőt, valamennyi ügyészség ellenőrzi a vele egy szinten található bíróság munkáját.¹⁹⁵ Ugyancsak utaltunk már arra, hogy az egyes tartományok gazdasági fejlődése indokolta teheti a helyi protekcionizmust, amely – ha jóval szerényebb módon is, de – a bíróságok szintjén is érvényesül.¹⁹⁶

Az egyéni bírák és általában a bíróságok függetlensége sokat javult az elmúlt évtizedben. A pártállami rendszer logikájából, az alsófokú bíróságok elnökeinek a helyi népi gyűlés általi megválasztásából, az alsóbb fokú bíróságok jogkövetési hajlandóságából (a felsőbbbírósági gyakorlattól történő feltűnő eltérés csökkenti az előrelépés esélyét valamennyi bíró számára), valamint a költségvetési függőségből egyaránt következik azonban, hogy a bíróságok nem rendelkeznek teljes körű autonómiával.¹⁹⁷ Saját területükre nézve ugyanakkor a felsőbbbíróságok jogértelmezési szabadsággal rendelkeznek. Az a fajta függetlenség azonban, amikor az egymástól független fórumok szabad belátásuk szerint mérlegelhetik a jogvita körülményeit, esetenként kiszámíthatatlanságot szülhet a peres felek számára. Zhang Liguó és Nari Lee említi például, hogy a pekingi felsőbbbíróság jogértelmezési iránymutatásai szerint a jogosultat ért kárt valamennyi mű vonatkozásában külön kell számolni. Ezzel szemben a

¹⁹⁴ Uo., p. 46–48.

¹⁹⁵ Lásd részletesen: *Mezei Péter*: Betekintés a kínai jog világába. In: *Badó Attila, Bencze Mátyás* (szerk.): *Betekintés a jogrendszerek világába*. Studio Batiq, Szeged, 2007, p. 215–216.

¹⁹⁶ *Cheung*: i. m. (171), p. 3–20.

¹⁹⁷ Finomabb észrevételeket lásd: *Tang*: i. m. (84), p. 100–101. Élesebb kritikát lásd: *Dimitrov*: i. m. (151), p. 100–101.

csiangszui felsőbbíróság hasonló dokumentuma szerint a megsértett jogok száma szerint kell kiszámolni a kárt.¹⁹⁸ Érthető módon a két számítási metódus nyomán számottevő eltérést mutathatnak a megállapított kártérítési összegek.

8. Küzdelem a sárkánnyal

A híres kínai közmondás szerint egy hegy mögé nem bújhat két tigris.¹⁹⁹ A költői képekről híres kínaiak e mondása hüen tükrözi mindazokat a feszültségeket, amelyek Kína nemzetközi szellemi tulajdon-védelmi szerepét illetően érzékelhetők. A hegy oltalmát kereső két tigris jelen esetben az Egyesült Államok és Kína. (Igaz, harmadik – jóval féltősebb – tigrisként az Európai Unióval is számolni kell.²⁰⁰) A Csendes-óceán túlsó partján a költői képekben hasonlóan járatos amerikai elemzők – jóval direktebb módon – a „hadihajó-” vagy „ágyúnaszád-diplomácia” („*gunboat diplomacy*”),²⁰¹ illetve az amerikaiak „*cavalier-attitűdjével*”²⁰² jellemzik a két nemzet viszonyát.

A történelemben vesző konfliktusok mára átalakulóban vannak. A tény, hogy Kína a világ második gazdasági hatalmává, legnagyobb munkaerő- és fogyasztói piacává és a világ 17. leginnovatívabb országává nőtte ki magát,²⁰³ szükségképpen új alapokra helyezi a szellemi tulajdon-védelem élharcosai és az „ifjú” sárkány kapcsolatát.

A kínai szerzői jog ciklikus reformjai elsődlegesen nyugati (főleg amerikai) nyomásra születtek meg.²⁰⁴ Az amerikai nyomásgyakorlás formái az 1990-es években az együttműködési megállapodásoktól a kereskedelmi főképviselő Section 301-es jelentésének Kínára

¹⁹⁸ *Zhang Liguó, Nari Lee: Institutional Reforms and Governance of Intellectual Property Rights in China – the Case of Specialized Intellectual Property Courts. Queen Mary Journal of Intellectual Property, 8. évf. 1. sz., 2018, p. 61.*

¹⁹⁹ *Peter K. Yu: Sinc Trade Agreements. U.C. Davis Law Review, 44. évf. 3. sz., 2018, p. 1023.*

²⁰⁰ Az Európai Unió Kínával szembeni, szellemi tulajdon-védelmi területen megfigyelhető fellépése messze elmarad az amerikai aktivitástól. Legújabbban az Európai Bizottság hamisítási és kalózkodási jelentésében hozott világos példákat kínai állampolgárok és weboldalak szellemi tulajdon-védelmi jogsértésekben játszott látványos szerepére, ám e jelentés nem jár közvetlen következményekkel. Lásd: Commission Staff Working Document, Counterfeit and Piracy Watch List, Brussels, 7.12.2018 SWD(2018) 492 final.

²⁰¹ *Chow: i. m. (69), p. 429.*

²⁰² *Alford: i. m. (150), p. 1. A „cavalier” szónak a magyarban két alapvető jelentése ismert: a gavallér és a királypárti. Utóbbi jelentés eredete az 1642–1651-es angol polgárháború időszakáig vezethető vissza, amikor a „cavalier” kifejezéssel illették az I. Károly királyhoz hű nemeseket, akik a parlament híveinek tartott „kerekefejűekkel” („roundheads”) álltak harcban. Lásd: *Marc Morris: Castle – A History of the Buildings that Shaped Medieval Britain. Windmill Books, London, 2012, p. 237. A „cavalier” tehát e tekintetben a fennálló rend híveit jelenti, ám a királypárti szó használata a függetlenségét épp az angol koronától háborúval kivívó Egyesült Államok vonatkozásában történelmi paradoxonként hatna.**

²⁰³ Kína globális szellemi tulajdon-védelmi helyzetéről lásd legfrissebben: Cornell University, INSEAD, WIPO: WIPO Global Innovation Index – Energizing the World with Innovation, 2018 (https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2018.pdf).

²⁰⁴ *Vö.: Mezei: i. m. (68); Zhang: i. m. (158), p. 70–76.*

nézve terhelő publikálásán és védővámok belebegtetésén át a WTO-tagság megvétózásáig terjedtek. Kína 2001-es WTO-tagságát követően a feleknek jogvitáikat egyeztetést követő WTO-vitarendezés keretében kellett utalniuk. Napjainkban az amerikai nyomásgyakorlás harmadik hullámának lehetünk szemtanúi: ennek keretében a jelenlegi amerikai elnök, Donald J. Trump, valamint kereskedelmi főképviseelője, Robert E. Lighthizer²⁰⁵ – a WTO diszfunkcionális működésére hivatkozással, és sokak szerint a WTO szabályaival ellentétesen – ismét bilaterális útra terelte az amerikai–kínai kereskedelmi vitákat.

A legújabb „kereskedelmi háború”²⁰⁶ elsősorban abból a vélt vagy – legnagyobb valószínűség szerint – valós amerikai kritikából ered, miszerint a kínai állami vagy vegyes tulajdonú cégek közvetlen (direkt jogsértések) vagy közvetett módokon (például kieroszakolt technológiatranszfer²⁰⁷ útján) amerikai szellemi tulajdon-védelmi javakat tulajdonítanak el.²⁰⁸ Habár az Egyesült Államok a kereskedelmi főtárgyaló 2018-as Section 301-es jelentésében foglalt visszaélésekre hivatkozással 2018 márciusában és augusztusában két WTO-vitarendezési eljárást is indított (amelyeket hasonló kínai beadványok követtek), ám az amerikai elnök, meg sem várva az eljárások végét, 2018 áprilisában és szeptemberében védővámok kiszabását helyezte kilátásba. A kínai fél a fenyegetésre azonnali és arányos intézkedésekkel reagált. A végső cél azonban a jelek szerint „mindössze” annyi volt, hogy az amerikai elnök tárgyalóasztalhoz kényszerítse a kínai vezetőséget. A leglátványosabb különbség a korábbi kereskedelmi csörtékhez képest az, hogy Kína mára olyan mértékben megerősödött gazdasági és politikai értelemben, hogy az amerikai fél a „hadihajó-diplomáciaival” már messze nem érhet el annyit, mint két-három évtizede.²⁰⁹

²⁰⁵ Lighthizer 1983 és 1985 között, Ronald Reagan elnöksége alatt helyettes kereskedelmi főképviseelőként sajátította el a védővámok szankciószerű alkalmazásának a gyakorlatát.

²⁰⁶ A kereskedelmi háború fejleményeiről lásd a Copy21 blog folyamatosan (1–2 havonta) frissülő „Szabadkereskedelem és IP” blogbejegyzés-sorozatát (<http://copy21.com/tag/szabadkereskedelem/>).

²⁰⁷ Egyes elemzők hangsúlyozzák, hogy a technológiatranszfer nem is elsősorban jogszabályi előírások, sokkal inkább informális nyomás hatására kötelező, ami legalább annyira hatékony megoldás, mint a szabályozás, viszont sokkal nehezebben bizonyítható és megtámadható. Lásd: *Dean A. Pinkert: Inside Views: US Complaints About Technology Transfer in China: Negotiating the Endgame*. Intellectual Property Watch, January 24, 2019 (<https://www.ip-watch.org/2019/01/24/us-complaints-technology-transfer-china-negotiating-endgame/>).

²⁰⁸ Vö.: Office of the United States Trade Representative: Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation under Section 301 of the Trade Act of 1974, March 22, 2018 (<https://ustr.gov/sites/default/files/Section%20301%20FINAL.PDF>); Office of the United States Trade Representative: Update Concerning China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation, November 20, 2018 (<https://ustr.gov/sites/default/files/enforcement/301Investigations/301%20Report%20Update.pdf>).

²⁰⁹ Kína dominanciájának növekedését és mindezek – elsősorban az Egyesült Államokkal szemben megmutató – geopolitikai vagy geostratégiai következményeit illetően lásd: *Robert Kagan: Made in America – Avagy kitart-e az amerikai világrend?* Antall József Tudásközpont, Budapest, 2015, p. 77–98; *Henry Kissinger: Világrend*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 2017: 219–240; *Tim Marshall: A földrajz fogságában – Tíz térkép, amely mindent elmond arról, amit tudni érdemes a globális politikai folyamatokról*. Park Könyvkiadó, Budapest, 2018, p. 51–81.

A két fél érdemi tárgyalásai 2019 januárjában vették kezdetüket, eredetileg azzal a céllal, hogy az amerikai védővámok hatálybalépésére megjelölt 2019. április 1-je előtt szülessen meg a megállapodás. E határidő előtt, 2019. március 15-én, a jelzésértéknél jelentősebb lépésként a Kínai Népi Gyűlés elfogadta a külföldi beruházások védelméről szóló új törvényt, amelynek célja, hogy nagyobb biztonságot teremtsen a külföldi cégek számára kínai beruházásaik, különösen szellemi tulajdonuk védelme kapcsán. Ennek keretében a jogdíjak szabadon átutalhatók kínai vagy külföldi bankszámlákra (21. cikk), a szellemi tulajdon-jogok megsértése esetén szigorú jogérvényesítés indokolt (22. cikk, 1. bekezdés), a beruházókat nem kötelezhetik a közigazgatási szervek a technológiatranszferre (22. cikk, 2. bekezdés), valamint a kínai piac további nyitásaként a jogalkotó csökkenti a külföldi beruházások tilalmát rögzítő „negatív lista” tételeit (4. cikk). A jogszabály – a kapcsolódó rendeletek elfogadására is időt hagyva – 2020. január 1-én lép majd hatályba.²¹⁰ A jelek szerint azonban (legalábbis e tanulmány kéziratának 2019. június 1-jei lezárásával) a kínai vezetés e törekvései sem bizonyultak elegendőnek, hogy az amerikai és kínai delegáció sikerrel zárja le az egyeztetéseket. Az ily módon kibontakozni látszó „technológiai hidegháború” új – sajnos negatív – távlatokat nyithat a két ország egyébként is fagyos kapcsolatrendszerében. A megállapodás elmaradása (de legalábbis csúsztatása) pedig csak tovább rontja mindkét ország gazdasági potenciálját, és nem segíti a kínai szellemi tulajdon-védelem további erősödését.

Kína nem csupán saját gazdaságának erősítése érdekében fáradozik (érzékeltetően a végletekig kihasználva a szellemi tulajdon-védelmi szabályok kiskapuit), de egy ideje kereskedelmi és diplomáciai eszközöket is bevet nemzetközi helyzetének erősítésében. Az Egyesült Államok és az Európai Unió az elmúlt közel másfél évtizedben előszeretettel hivatkozik a WTO elégtelen megoldásaira, amelyet kiindulópontként alkalmaznak két- vagy többoldalú, ún. TRIPS+ megállapodások kötésére.²¹¹ Peter Yu találó megjegyzése szerint Kína így két szendvics közé szorult: az egyik oldalon az Egyesült Államok és az Európai Unió, a másik oldalon a fejlődő országok állnak.²¹² Ha Kína nem akar lemaradni a globális kereskedelmi kapcsolatokban, lépnie kell. A jelek szerint ez meg is történt. Kína az elmúlt évek során sorra kötötte a kereskedelmi megállapodásokat a szomszédaival, sőt még Új-Zélanddal, Izlanddal, Chilével és számos afrikai országgal is. Kína ezenfelül a *Regional Comprehensive*

²¹⁰ *Jing Shuiyu, Zhong Nan: Investment Law to Boost Business Environment. China Daily, March 16–17, 2019, p. 1 és 4.* A törvény vázlatos elemzését lásd: *Tian Lu: A Brief Introduction of the New Chinese Foreign Investment Law and its Protection for IPR. The IPKat, March 18, 2019 (<http://ipkitten.blogspot.com/2019/03/a-brief-introduction-of-new-chinese.html>).*

²¹¹ Az Európai Unió szellemi tulajdon-védelmet érintő szabadkereskedelmi gyakorlatát lásd különösen: *Mezei Péter, Harkai István: Szabadkereskedelelem és szerzői jog. Az Európai Unió Kanadával, Dél-Koreával és a CARIFORUM-államokkal kötött szabadkereskedelmi megállapodásainak szerzői jogi vonatkozásai.* In: *Görög Márta, Mezei Péter: A szellemi tulajdon-védelem és a szabadkereskedelelem aktuális kérdései, A Pólay Elemér Alapítvány Könyvtára 71., Iurisperitus Kiadó, Szeged, 2018, p. 25–43; Mezei Péter: Acquis communautaire+ – The Copyright Aspects of the EU’s Free Trade Agreements (kézirat) (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3321077).*

²¹² *Yu: i. m. (199), p. 1002.*

Economic Partnership (RCEP) megállapodás tárgyalásainak egyik vezetője, amely megállapodás nyíltan a TPP/CPTPP²¹³ ellenpárjaként szolgál.²¹⁴

Ellentétben az amerikai vagy európai uniós megállapodásokkal, melyeket hagyományosan „észak-dél” jelzővel illethetünk [vagyis ahol a fejlettebb partner dominálja a kevésbé fejlett partnerország(ka)t], a kínai szabadkereskedelmi megállapodások teljesen más logika szerint épülnek fel. Egyrészt a megállapodások fókuszában a természeti erőforrások kiaknázása, a kereskedelem előmozdítása, a külföldi tőkebehozatal erősítése, a diplomáciai kapcsolatok szélesítése, Kína pozitív megítélésének növelése (a „békés növekedés” mentén), és az ország WTO-s helyzetének stabilizálása áll.²¹⁵ A megállapodásokat ennek mentén az „alkalmazkodás és nem átalakítás” jellemzi; a nemzeti szuverenitás, az önmeghatározás és a be nem avatkozás elvén nyugszanak; kínai részről folyamatos fejlesztésen mennek keresztül (rugalmasan igazodnak a partnerállam igényeihez is); nem célozzák a kínai jog áttemelését, és nem szolgálnak sablonként egy szélesebb kereskedelmi megállapodás megkötése érdekében.²¹⁶

9. A kínai szerzői jog jövője

A kínai szerzői jog fejlődése vitathatatlan tény, a mikéntje azonban izgalmas vita tárgya. A jogalkotás lassúsága és vontatottsága szembeötlő. Az 1990-es törvény 11 év előkészítő munka után látott napvilágot. Az első módosításra másik 11 évet, a második módosításra 9 évet kellett várni. Azóta újabb 9 év telt el (csupán a kézirat lezárásáig). A változások azonban elengedhetetlenek, többek között Kína nemzetközi befolyásának változásai miatt is. A lassú fejlődés ellenpólusa azonban a magasfokú innovatív gondolkodás. Így – ha nem is törvény formájában, hanem kifejezetten kormányzati intézkedés részeként 2018 augusztusában került meghirdetésre – a kínai sajtóterminológia szerint – az „internet plusz” szellemi tulajdon-védelmi terv. Ez a program alapvetően a blockchain technológiának a szerzői jogi jogérvényesítés során – az iparjogvédelemben pedig például a nyilvántartások keretében – történő alkalmazását tűzte ki célul.²¹⁷

Ugyancsak érdekes, hogy amilyen vontatott a jogalkotói munka, olyan lendületes a bírói jogfejlesztés. A Legfelsőbb Népi Bíróság – és sok esetben az alsóbb fokú bíróságok – jogértelmező tevékenysége és a példaértékű bírósági határozatok közzététele hatékony eszköze a jogvédelem fejlesztésének.²¹⁸ A jogesetek száma folyamatosan nő. A sajtóban elérhető leg-

²¹³ Teljes nevükön: Trans-Pacific Partnership Agreement, illetve Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership.

²¹⁴ *Peter Drahos*: China, the TPP and Intellectual Property. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2016. 1. sz., p. 1–4

²¹⁵ *Yu*: i. m. (199), p. 987–1002.

²¹⁶ *Uo.*, p. 1002–1018.

²¹⁷ *Shuiyu, Meidong*: i. m. (174), p. 14.

²¹⁸ *Chenguang Wang*: Law-making Functions of the Chinese Courts: Judicial Activism in a Country of Rapid Social Changes. *Frontiers of Law in China*, 2006. 4. sz., p. 524–549.

újabb adatok szerint miközben a kínai bíróságokon 2018-ban 28 millió új ügy indult, ami 8,8%-os növekedést mutat az előző évi adathoz képest,²¹⁹ addig a szellemi tulajdon-védelemmel kapcsolatos magánjogi ügyek száma elérte a 288 000-et, ami 42 százalékos emelkedést jelent egy év alatt.²²⁰ A két statisztikát összevetve világossá válhat, hogy a szellemi tulajdon-védelem „felfutóban van”.

A tudatos fogyasztói társadalom fejlesztése²²¹ és a kínai szerzői jogi ipar erősítése²²² prioritásként lebeg a kínai vezetők szeme előtt. Ezen elvárások időszerűségét kiválóan példázza a kínai online irodalmárok diszfunkcionális és aszimmetrikus védelme a nyomtatásban megjelent írói művek alkotóival szemben. Miközben az online irodalom piaci részesedése messze meghaladja a hagyományos irodalmi műveket,²²³ e szerzők mind anyagi jogi, mind jogérvényesítési szempontból jóval csekélyebb szerzői jogi jogvédelemre tarthatnak számot.²²⁴ Az ilyen és ehhez hasonló belső aránytalanságok kiküszöbölése nélkül nehezen várható el a szerzői jog és a kreatív ipar fejlődése.

A fentieknél is izgalmasabb kérdés lehet Kína nemzetközi szellemi tulajdon-védelmi szerepének a jövőképe. Ahogy arra Peter Yu is utalt, alig három évtized alatt Kína az eredeti-átvevő-fázisból („*taker*”) a nemzetközi közösség „felrázójává” („*shaker*”), majd – legalábbis egyes területeken – a nemzetközi fejlemények alakítójává („*maker*”) nőtte ki magát.²²⁵ Mindaddig azonban, amíg Kína nem válik nettó exportórré a szellemi tulajdon-védelem területén, addig nem fogja megérni az országnak teljes körűen (valamennyi védelmi formára kiterjedően) és legmagasabb szinten védeni a szellemi alkotásokat.²²⁶ Ha az ország elérné ezt a fordulópontot, a korábban hírhedt „kalóznemzet” Egyesült Államokhoz hasonlóan a szellemi tulajdon-védelem élharcosává válhatna.

Hogy ez mikor következik be, egyelőre nehéz megítélni. Ha csak a pusztán számokat nézzük, akkor akár azt is mondhatnánk, hogy soha. Kína 2018-ban is 230 milliárd jüan jogdíjat fizetett ki külföldi jogosultak felé, ám mindössze 37 milliárd jüan jogdíjat szedett be a külföldi felhasználások után. Ezen összegek mértéke közötti feltűnő különbségnél már csak a növekedési ütemek beszédesebbek: az előbbi ugyanis 20, az utóbbi viszont csak 15

²¹⁹ Zhang Yan: Pressure Still High on Graft During Supervision Reform. China Daily, March 13, 2019, p. 1.

²²⁰ Yin, Yi: i. m. (148), p. 3.

²²¹ Xie: i. m. (139), p. 48–49.

²²² Dimitrov: i. m. (151), p. 222.

²²³ Az internetes tartalomfogyasztás és a könyvolvasás 2014–2015-ös statisztikáit lásd: Junfeng Zong: New Developmental Strategies for Educational Publishing in the Digital Era. Publishing Research Quarterly, 2015. 3. sz., p. 225–226.

²²⁴ Zhigang Wang, Mark Wing: Asymmetry and Helplessness: the Copyright Ecology of Online Literature Writers in China. Queen Mary Journal of Intellectual Property, 8. évf. 4. sz., 2018, p. 348–357.

²²⁵ Peter K. Yu: The Middle Kingdom and the Intellectual Property World. Oregon Review of International Law, 2011. 2. sz., p. 233–258.

²²⁶ Peter K. Yu: Three Questions that Will Make You Rethink the U.S.–China Intellectual Property Debate. Occasional Papers in Intellectual Property Law, 2008. 2. sz., p. 13.

százalékos növekedést mutat a 2017-es adatokhoz képest.²²⁷ Ha ez a tendencia tovább folytatódik, akkor Kína nemhogy felzárkózik majd a nyugati országokhoz, de még tovább is szélesedik a köztük tapasztalható „szellemi tulajdon-védelmi olló”. Ez azonban csak az érme egyik oldala. Ugyancsak a számok igazolják, hogy a kínai szerzői jogi ipar hatalmas méreteit: 2017-ben e terület 6 milliárd jüannal járult hozzá az ország gazdasági teljesítményéhez.²²⁸ Ezek az összegek pedig már világosan megalapozhatják a jogterület hatékony védelme iránti igényt is. Kiválóan tükrözi mindezt a 2019. februári közigazgatási jogérvényesítési kampány, amelynek keretében audiovizuális tartalmakat kínáló weboldalakat és alkalmazásokat zártak be a kínai hatóságok.²²⁹ A kampány egyik kimondott célja az olyan, nagy sikerű kínai gyártású filmek engedély nélküli online elérhetővé tételének a megakadályozása volt, mint a „Wandering Earth”, a „Flying Life” vagy a „Crazy Alien”, amelyek együttesen közel egymilliárd dolláros jegyárbevételt produkáltak az első két hét vetítési időszaka alatt.²³⁰

Ha Kína nem is válik majd a szellemi tulajdon-védelem „hagyományos” területeinek globális vezetőjévé (például filmipar, zeneipar, autóipar, gyógyszeripar stb.), nemzeti szellemi tulajdon-védelmi ipara a továbbiakban is erősödhet, és számos ipari és kulturális területen nemzetközi vezető szerepre törhet. Utóbbi kapcsán lehet releváns a mesterséges intelligencia és a robotika kutatása, a negyedik generációs ipari forradalom (például az 5G technológia), az agráripár vagy a tradicionális ismeretek/folklór globális védelme. E kihívásokra pedig Kína kész és képes választ adni.²³¹

Mindenesetre addig, amíg Kína kreatív ipara nem erősödik meg eléggé, a nyugati országok jobban teszik, ha szellemi tulajdon-védelmi érdekeik nyers védelméről letesznek, követeléseik ugyanis kontraproduktívak lehetnek. A kínai állami vezetés előszeretettel hivatkozik a külföldi jogok védelmére annak érdekében, hogy szigorú ellenőrzését megőrizze a kínai állampolgárok felett.²³² Ehelyett jobban teszik a nyugati szerzői jogosultak és kormányok, ha segítséget nyújtanak a kínai gazdaság és jog fejlődésének előmozdításában.²³³ A mélyreható – a jogérvényesítést és a külföldi beruházások védelmét is érintő – változások híján ugyanis elképzelhető, hogy miközben a kínai fejlődés láttán számos nyugati cég áthelyezi termelését Kínába, az elégtelen jogérvényesítés miatt jelentős károkat szenvednek úgy, hogy közben az *outsourcing* „mellékhatásaként” saját országukban is csökken a teljesítményük és a bevételük.²³⁴ Ennek tükrében különösen fontos lehet a 2019. március 15-én elfogadott

²²⁷ Yin, Yi: i. m. (148), p. 3.

²²⁸ Lu: i. m. (168).

²²⁹ Vö.: 115. lábjegyzet.

²³⁰ Andy: i. m. (181).

²³¹ Tianxiang He: i. m. (72), p. 217–226.

²³² Uo., p. 112–113.

²³³ Peter K. Yu: When the Chinese Intellectual Property System Hits 35. Queen Mary Journal of Intellectual Property, 8. évf. 1. sz., 2018, p. 9.

²³⁴ Yu: i. m. (226), p. 10.

külföldi beruházások védelméről szóló törvény, amely a belső gazdasági stabilitás erősítését (és az amerikai érvek elhallgatását) célozza.

A nemzetközi jogviták pedig jó ideig bizonyosan fennmaradnak. Ezt erősíthetik a kulturális és nyelvi különbségek, valamint a nemzetközi ellenőrzés korlátozottságai;²³⁵ az általános bizalmatlanság (amely részben az ismeretek hiányával magyarázható); és a digitális technológiák megállíthatatlan fejlődése. Kínának számos olyan kérdésre kell (vagy az elmúlt néhány évben kellett) választ adnia, amelyek a nyugati országokban is mindennapos jelenségek: a fan fictiontól²³⁶ és a digitális könyvtári programoktól²³⁷ kezdve a linkelésen²³⁸ át a platformok szellemi tulajdon-védelem területén játszott szerepéig.²³⁹ Nem is beszélve arról, hogy Kína vajon milyen megoldást talál a nyugati világgal,²⁴⁰ illetve az ázsiai hatalmakkal vagy más fejlődő országokkal²⁴¹ kapcsolatban szellemi és gazdasági kihívásokra, sőt, vajon – fejlődő országgént – egyáltalán követni kívánja-e a nyugati szellemi tulajdon-védelmi modelleket, vagy előáll saját koncepciójával.²⁴²

²³⁵ Hüen tükrözi ezt a plágiumügy, amely 2019 februárjában látott napvilágot. Ebben a csungkingi székhelyű Sichuan Fine Arts Institute festészetprofesszorát, Ye Yongqinget vádolták meg azzal, hogy a belga Christian Silvain festményeit plagizálta. Ye számos esetben kiemelte korábban, milyen nagy hatást gyakorolt rá Silvain művészete, ám a plágiumgyanúra csak annyit reagált, hogy igyekszik felvenni a kapcsolatot Silvainnal, hogy tisztázzák a kérdést. A belga művész nyilatkozatai szerint azonban ilyen kapcsolatfelvétel nem történt. Az esetről szóló híradások kiemelték, hogy a belga alkotó ügyvédei mérlegelik, van-e értelme pert indítani Kínában Yevel szemben, tekintettel a szerzői anyagi jogi szabályok és a joggyakorlat eltéréseire. Az ugyanakkor tény, hogy az eset rossz árnyékot vet a kínai képzőművészeti ágazatra, s annak tisztázása és lezárása ezért indokolt volna. Lásd: *Li Yang: The Sorry Tale of a 'Deeply Influenced' Chinese Artist*. China Daily – Business, March 9–10, 2019, p. 7.

²³⁶ *Tianxiang He*: i. m. (72), p. 123–233; *Li*: i. m. (83), p. 429–433.

²³⁷ *Tang*: i. m. (84), p. 194–207.

²³⁸ *Li*: i. m. (83), p. 443–449; *Jingrong Long*: Different Solutions for Similar Questions: Hyperlinks and the Right of Communication to the Public in China and the EU. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2018. 4. sz., p. 413–435.

²³⁹ *Li*: i. m. (83), p. 433–437 és 451–459; *Jie Wang*: Development of Hosting ISPs' Secondary Liability for Primary Copyright Infringement in China – As Compared to the US and German Routes. IIC – The International Review of Intellectual Property and Competition Law, 2015. 3. sz., p. 275–309; *Jie Wang*: Regulating Hosting ISPs' Responsibilities for Copyright Infringement – The Freedom to Operate in the US, EU and China. Springer Nature Singapore, Singapore, 2018.

²⁴⁰ A „pekingi konszenzus” fogalmát illetően – amely az addigi „washingtoni konszenzus” néven ismert amerikai világrendet kérdőjelezheti meg – lásd például: *Joshua Cooper Ramo*: The Beijing Consensus. The Foreign Policy Center, 2004 (www.chinaelections.org/uploadfile/200909/20090918021638239.pdf).

²⁴¹ Kína és India, Japán vagy épp Brazília szellemi tulajdon-védelmi területen fennálló viszonyára lásd: *Peter K. Yu*: Intellectual Property and Asian Values. Marquette Intellectual Property Law Review, Summer 2012, p. 329–399.

²⁴² *Jerome H. Reichman*: Intellectual Property in the Twenty-First Century: Will the Developing Countries Lead or Follow? Houston Law Review, 2009, p. 1115–1185. E kérdés a fentiekben tárgyaltak tükrében nehezen megválaszolható. A kínai reformtörekvések igazolják, hogy a legfontosabb nyugati mintákat Kína át kívánja venni. A kínai preferenciák azonban évről-évre szemmel láthatóan erősödnek, így a külön utas modell sem elképzelhetetlen.

Jü Hua „Kína tíz szóban” című könyvében azt írta: „a forradalom idején nem létezett szerzői jog”.²⁴³ Az akkor még gyermek, azóta elismert irodalmár akár elismeréssel is adózhatna a kínai jogrendszer – ideértve a szellemi alkotások jogának – elmúlt három-négy évtizedes fejlődése láttán. Híres, Kínában betiltott könyvében azonban a rohamos kínai reformoknak inkább a társadalom pilléreire gyakorolt negatív hatásaira fókuszál. Ez az ambivalencia pedig sokak – köztük e sorok írójának – gondolkodását átjárja. A kínai reformok messze esnek a tökéletestől, ezzel együtt sem mondható az, hogy ne érdemelnének különös figyelmet most és a közeljövőben is.

---

²⁴³ Hua: i. m. (171), p. 15.